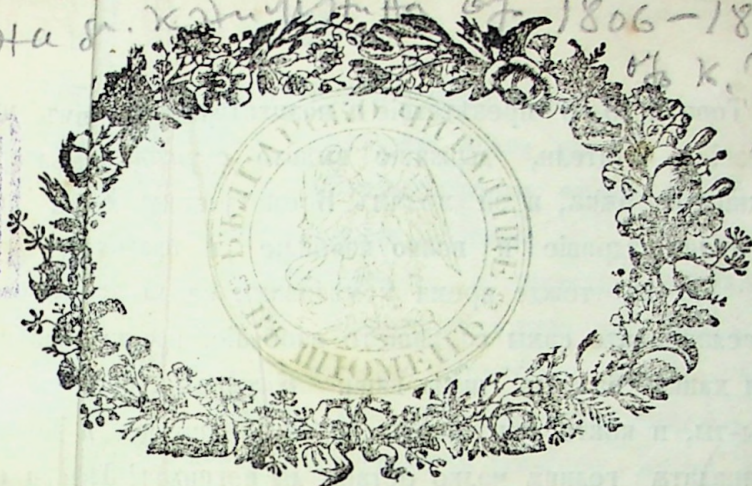

На кѣ е подвързано „Книжница
на с. хатифишъ отъ 1806-1870 г.
отъ К. Иваница
1872 г.

275/
245

Български Книжици.

ЧАСТЬ I.

1859. ЯННУАРИЯ

КНИЖКА ПЕРВА

ПРИВѢТСТВОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЕМЪ ЗА НО- ВЪТЪ ГОДИНЪ.

Сурска година, весела година, и до година живи и здраво. Така привѣтствувать и молитствувать по насъ дѣцата, кога на 1-ый Яннуаріа хажѣ по книжи-ти да сурвакатъ. Това молитствуваніе е кратко като Българи-ты просто, но като тѣхъ е такожде искрено, и малко рѣчи объема все що человекъ желае на той-зи свѣтъ, вѣкъ презъ годишнѣтъ да нема суша, растенія-та му да бждѣтъ оброплодни, сърцето му да е слѣдователю весело, и да дочека ругнѣтъ години съ пълно и свѣршено здравіе.

Година I. Книга 1. Часть I.

Това исто-то превѣтствие и молитствуваніе вимъ ми вамъ, любезни читатели, държаше вмѣсто *сурваки* Българскы-ты Книжици на рѣкъ, и ся молимъ Всемогущему Б да ви подари пълно здравіе и всяко изобиліе и благоучіе.

Но въ тожде время усмѣлявамы ся да виканымъ да не ся наслаждаватъ самы съ вашето изобиліе, но да зърлатъ и по нѣкоя хапкъ на тия милы ваши Книжицы, кои сѣ гладны, горкы-ты, и които отъ твърдѣ малко хранѣ що ѣ давахте въ преминалатъ години малко останѣ да погинѣтъ! Ни ви ся снѣдять? Тия съ вашѣ-тъ само охетѣ, и съ вашето усердно содѣйствіе едвамъ ся родихъ и излѣзохъ на свѣтъ. Ни-то ги видѣхъ, я *каква розѣба хубава* рекохъ. А сега едѣ еднѣ години животъ да ѣж уставятъ да умре, то е наистѣ и отъ Господя грѣхота, и отъ хорѣтъ срамота. Не! това ема да стане, това не трѣба да стане, и всякий родолюбивъ и честолюбивъ Българинъ трѣба да ся потѣше да принесе в силѣтъ си на тая милѣ рожбѣ потребѣ-тъ и за сохраненіе и върастъ-ніе хранѣ.

Храната на Книжицы-ты е двойка; душевна, и тѣлесна.

Душевна-та имъ храна ся составлява отъ рѣзны първоначалны или преводны списанія кои-то наши-ты учѣ, были гдѣ были, и живѣли, гдѣ живѣли трѣба да проваждатъ усердно за нареждане и устроеніе-то имъ. Нѣкои-си отъ учѣ-ты наши проваждаха наистинѣ въ преминалѣ-тъ години тѣ-зи списанія, кои-то и съ благодарность ся номѣстихъ въ Книжицы-тъ. Но не колко-то трѣбуваше, ни отъ всѣхъ кои-то трѣбуваше, това бѣ една отъ причины-ты, за кои-то Книжицы не можихъ толкось редовно и чинно да излазѣтъ. Молимъ ся убо наши-ты учѣи отъ нийѣ на татакъ да ся потручатъ по ве-

и това люборно вло, и да содѣйствуватъ сѣки по силѣ-тъ си
за исправленіе, обогатѣніе и украшеніе языка нашего, и на раз-
сѣяніе и расюстненіе на общеползпо-то ученіе между е-
диноязычны и отчужденны-ты наши Българы.

Тѣлесѣта сѣана на Книжицы-ты е спомоществованіе-то
до всякій учѣ и неученъ Българинъ трѣба да прави съ-
ари за тѣхисо вѣтаніе, и изданіе. Отъ това пѣязно спо-
моществованіе-то на нѣмъ завиеси по вече-то содержаніе-то на
тыя Книжици. А азъ знамъ какъ, наши-ти Българе весма мал-
ко сѣ склони да даватъ за книги пари, като че ли тѣ сѣ
сѣвѣтъ бездѣлы и непотребны работы. Нотрѣбуваше да гледать
що правять дуги хора, други-ти народы много по умни, по
учени и по скупи отъ тѣхъ; требуваше да знаятъ че тѣ
хора, ти парш, на книги-ты и, чрезъ тѣхъ, на ученіе-то сѣ
дѣлжни за оны въ всяко дѣло успѣхи, за свое-то умствен-
но и нравствено усовершенствованіе, и за свои-ты голѣмы търго-
ви и богатств. Преди да хванѣтъ да сѣ учать, и да пи-
шѣтъ четѣтъ книги, хора-та на просвѣщеніи-тъ Европѣ бѣ-
ж и тигрун и неубѣдани като насъ. Та и тѣ не сѣ ли
имали домцы и други иждивенія като насъ? защо да
не имѣ сѣ сѣдѣли и тѣмъ пары-ты като намъ, но сѣ ги
давали, кѣтсги и даватъ, съ шѣпъ за ученіе и за книги?
Защо-то едни и опытомъ разумѣли че, колко-то е ну-
жно да имѣ (да харчи) человекъ за хранѣ и одѣяніе на
вло-то иже толкова е по нужно да иждивява за хранѣ и
вспитаніе душѣ-тъ си, сирѣчь за развитіе и усовершенство-
ваніе на тѣ-ты си силы, безъ кои-то не може какъ-то трѣ-
ни за-то сѣ да сѣ грижи. Человекъ е истинѣ съсѣ ду-
хѣ-тъ си мовѣтъ, а само тѣло-то му не е друго освенъ
нѣмъ мрѣмакица, кол-то, ако не ѣ дойде на помощь ду-

ЕДМЕ-

т. е.
книжицы
ху кон
спорядъ
а не бы
на тѣхъ

вдѣх-
ну, да
зство го
-ти па-
упиратъ
ы сѣ по-
ова чюв-
о не ще
да сто-
тво со-
тѣло-то
касае, и

стествен-
имъ соз-
тожны и
бранимъ
з; а осо-

ша-та ще си остане до-вѣка неподвижима. А колто душа-та е съ различни ученія и знанія наостренѣ, то кивапо вече ще може и тѣло-то да движи и управлява на как-тоде. Тѣхъ великѣ истинѣ трѣба добръ да примислятъ и да ознаѣтъ наши-ти соотечественници Българе, и тогава не итъ да иматъ никоѣхъ потребѣхъ отъ наставленіе и поощреніе да обогатѣхъ съ двѣ-тъ си рѣцѣ ученіе-то и книгачы-то, отъ които иматъ неоспоримо да придобѣхъ толикѣ дѣвнѣ и тѣлеснѣ ползѣхъ.

Тыя двѣ храни като приематъ по нѣкъ ровно наши-ти *Българскы Книжници*, нема сумнѣніе че щѣтъ гны не токмо редовно и чинно да ся издаватъ украшени всякы добры знанія, и ученія, но щѣтъ съ время и постелетъ да тораснѣхъ и дася увеличатъ въ ползѣхъ и похвалѣхъ на сичкымъ нашій българскы народъ. Дай Боже.

КОИ И КАКВИ ТРѢБА ДА БЪДЪТЪ ПРЕДМЕТИ-ТИ НА БЪЛГАСКИ-ТЫ КНИЖИЦЫ

Приглашающе наши-ты учены да проваждатъ *хранѣ*, т. е. първоначалны или преводны списанія, за Българскы-ты книжицы нужно е, мыслѣж, да имъ кажемъ съ нѣколко рѣчи и върху кои и какви предметы трѣба да ся обращать тѣя списанія спорядь *цѣль-тѣ* на изданіе-то имъ, за да знае всякій това, и да не бы ся трудилъ на пусто въ писанія несходны или противны на тѣжъ *цѣль*, които за това не бы были пріяти въ Книжицы-ты.

Премудрый Богъ, кога-то създалъ чловѣкъ-тъ, вдѣхнулъ му и чувство, вкоренено за всегда въ сѣрце-то му, *да пази себе си и все що ся до него касае*. Това чувство го има и всяко животно, защо гледамы че и добитѣци-ти пазятъ себе-си, така що бѣгатъ, ако сж немощни или ся упиратъ и втургатъ кога можтъ, сръщо всяко друго, кое-то бы ся показало че ще да ги докате или повреди нѣщо. Но това чувство е най-много развито въ чловѣкъ-тъ, който не ще ни да види, ни да чуе, ни да усѣти никого какъ ще да стори или да продума нѣщо на сръщѣ му. И това *чувство со-храненія* не го има той само за себя-си, т. е. за тѣлю-то и за дужшѣ-тѣ си, по и за все що ся до нихъ касае, и що тѣмъ *принадлѣжи*.

Спорядъ това чувство, спорядъ той-зи общи естественный законъ, кого-то е положилъ въ сѣрдце-то ни самъ создатель Богъ, вси чловѣци, ако не щемъ да смы по домы и отъ сами-ты добытаци, дѣжны смы *да пазимъ и да бранимъ себе си и все що имамы, и що почитамы за наше*; а осо-

бенно, какъ-то всякъ чловѣкъ, така и всякъ народъ трѣба да защищава особно свое-то си, и да ся труди да го улучши и усъвършенствова колко-то може по вече. Слѣдователно и мы Българе, като чловѣци, и като народъ особенъ, длѣжни сме, водяще ся отъ речено-то боговдѣхновено човство, да залягамъ и да ся трудимъ всякимъ образомъ за *сохраненіе-то и за олучшеніе и усъвършенствованіе-то на наше-то тѣлесно и душевно состояніе, на нашия-тъ языкъ, на нашия-тъ народность и исторію, на нашия-тъ христіанскъ православнъ вѣръ, и на наше-то душевно и тѣлесно изученіе въ все що е полезно за да живѣемъ честно и добродѣтелно предъ всѣмъ чловѣкомъ, и охотно и изобильно въ кѣлици-ты ни.* И ако нѣкои изъ между насъ не сѣ довольны да знаѣтъ и да дѣйствовать тыя длѣжности отъ самосебя си, кои-то по знаѣтъ трѣба да ги поучаватъ и наставляватъ колко можѣтъ, като баща и майка и като братѣя и сестры, за да не бы влѣзѣло между имъ нѣкой овчекожный вѣкъ, каквы-то има твърдѣ много въ днешны-ты времена, и бы ги раздралъ, и уголѣлъ, или бы имъ отнелъ и занесѣлъ все що имъ е драго, свидно и нужно на свѣтъ-тъ.

Такви-зи прости и неучени, и слѣдователно лесни да ся измаматъ и повредятъ отъ такыва вѣлцы, сѣ неусомнѣнно наши-ти Българе, кои-то като въобщо оскудни отъ всяко ученіе, не сѣ въ состояніе ни сами себя да пазятъ и защищаватъ, ни ближніи-ты свои да забранятъ. За това пай много ти имать нужда да ся учѣтъ, защо еѣ ученіе-то само бы могли да придобѣжѣтъ потребны-ты имъ знанія за свое-то *сохраненіе и усъвършенствованіе.* А кога гледамы че въ просвѣщенъ-тъ Европѣ, гдѣ-то хора-та сѣ всообще учени, ученіе-то не престава да ся умножава и распространява отъ

день на день, колемъ наче было бы то нужно за насъ кон-то въобще незнаемъ и най-просты-ты и домашны-ты си работы какво-то трѣба да вършимъ?

За да ся познапознажтъ Българе-ти съ това толкова нужне учене, и за да бы имъ станжло що годѣ обычайно, учредила ся е преди една година отъ нѣкои ревности и доброжелателны лица *Българскы-тъ Книжници*, отъ кои-то ся е рѣшило и въ дѣйствиѣ произвело изданіе-то на *Българскы-ты Книжници*. Тѣхна-та цѣль, известно, трѣба да ся върти въобщо около учене-то на наши-ты соотечественницы, и особно около вышнеложены-ты предметы *нашего съхраненія и усъвършенствованія, нашего языка, нашей исторіи и народности, и нашего драгоценнѣйшаго стяжанія православныя христіанскыя вѣры*. Все ко бы было малко или много противно на тѣзи цѣль, разумѣва ся че не бы могло да ся вмѣсти въ тѣхны-ты страницы; и все що бы напротивъ съгласно съ цѣль-тъ и въ тожде время *сходно съ нашъ-тъ неизбѣжнъ и неотпымнъ длѣжностъ повиновенія на нашъ-тъ Милостивый Царь и Господарь и на негово-то Высоко Правителство*, това ще ся благодарно приѣме и съ приличнымъ похваленіемъ вмѣсти въ *Българскы-ты Книжници*; кои-то като само и единственно по настоящему орудіе нашего народного просвѣщенія, има великъ потребъ отъ присланіе разныхъ учительныхъ статій, и было бы много желателно да ся обогати чрезъ нихъ, и съ время да порасте, и да ся увеличи и да ся улучши до толкова, що да хване и съ прѣстъ да ся показва, не само отъ наши-ты единокровцы, но и отъ ближны-ты наши други народы за славъ и похвала нашего народа. Дай Боже!

ЗА СЪРБСКО-ТО ПЕРІОДИЧЕСКО ИЗДАНИЕ ГЛАС- НИКЪ НА ДРУЖСТВО-ТО СЪРБ- СКЫЯ СЛОВЕСНОСТИ.

Предъ осемнадесять почти години , съ уставъ отъ 7 Но-
емврія 1841, учредила ся е въ Бѣлградъ отъ наши-ты Сла-
вянскы собратія и драгы съсѣды Сърбы-ты, една Книжевна об-
щина подобна нашей Българской Книжници, подъ
именемъ *Дружество Сърбске Словесности*. Тая община пснѣр-
во неиздаваше никое періодическо списаніе, а само особито ся
трудяше и упражняваше въ успѣхъ и развитіе на своѣхъ-тѣхъ
народнѣхъ словесность. Но като си промѣни *Уставъ-тъ* на 8
Маія 1847 съ изданіе-то, отъ тогдашняго Князя Сърбскаго А-
лександра Кара-Георгіевича, на единъ новъ уставъ състоящій
отъ 17 члена, отъ тога-зи, спорядъ 15-тъ членъ того новаго
устава, хванѣ да издава на конецъ всякаго лѣта по едно тѣло
Періодическаго списанія подъ пазваніемъ *Гласникъ Дружества
Сърбске Словесности*, кое-то нарича *свой органъ*, свое ору-
діе. Въ това списаніе ся издаватъ така повселѣтно на Сърбски
языкъ различни важны и значительны статіи касателно не токмо
до новѣхъ-тѣхъ Сърбскѣхъ, но и до древне-славянскѣхъ-тѣхъ нашѣхъ словес-
ность и книжевность, а при това и разни історическы и други
Старо-славянскы документи, кои-то не малко ползватъ и на-
шѣхъ-тѣхъ особно Българскѣхъ Словесность.

Понеже цѣль-та на това Сърбско дружество ся види да е иста-та, коикто има и на *Българскъ-тъ Книжени-* ия, видѣхмы за добро да приложимъ тука единъ вѣренъ преводъ на речены 17 члена Устава его, за да знаѣтъ подробно читатели-ти наши коя е цѣль-та на това дружество, какъ е то устроено, и какъ дѣйствова.

УСТАВЪ

Дружества Сърбскыя Словесности

1. Главна-та цѣль сего дружества е образование-то на Сърбскыятъ языкъ, и распространение-то на науки-ты по Сърбскы языкъ.

2. Сие дружество ся состои отъ Членовы, способны да содѣйствовать къ достиженію на тѣзи неговъ цѣль.

3. То има единъ Предсѣдатель, Писарь, и Ковчежникъ (кассириръ.)

4. Попечитель-тъ народнаго просвѣщенія е правилень Предсѣдатель сего дружества, като зыме първо отъ Князь-тъ позволение за това;

5. Дружество-то си избира самъ Подпредсѣдатель-тъ, Писарь-тъ, Ковчежникъ-тъ и вси-ты членовы.

6. На Писарь-тъ сж опредѣлены сто талери годишня заплата отъ правительственныя-тъ кофегъ.

7. Членове-ти ся делятъ на *редовны, взаимнописательны,* и *почетны.*

8. За редовны и взаимнописательны Членовы дружество-то ще избира мѣжи, кои-то да иматъ отлично учение и да могатъ да послужатъ на Сърбскъ-тъ книжницъ; а за почетны ще избира такви-зы лица, кои-то да могатъ съ своѣхъ-тъ важность

нимъ съ свои-ты пожертвованія да му дойдѣтъ на помощь.

9. На вси-ты свои Членовы дружество-то дава дипломы подписаны отъ Предсѣдатель-тъ и Писарь-тъ, и запечатаны съ печать-тъ му.

10. Дружество-то ще прави редовны и главны засѣданія.

11. Дружество-то за спомагателны-ты средства, кои-то му сж нужни за постиженіе на цѣль-тъ му, ще ся обраща къмъ Попечительство-то народнаго просвѣщенія.

12. Дружество-то ще располага спомагателны-ты средства по свои-ты заключенія.

13. Писма-та отъ дружество-то къмъ членовы-тыи отъ членовы-ты къмъ Дружество-то, ще ся приемать и испращать съ пощж-тъ безъ заплатъ.

14. Дружество-то има свой печать представляющій необработено на книжн инж-тъ поле и за което ся подига съ гърбомъ Сърбин споменикъ, кой-то исходящъ отъ страни слѣнца озарява.

15. Дружество-то ще издава едно періодическо списаніе като свой органъ (орудіе)

16. Сичкы-ты книги кои-то бы были или отъ Членовы-те дружественны или отъ други писатели написаны и дружеству принесены, и отъ него пріяты и одобрены, ще ся напечататъ въ ползж сего заведенія, а на писатели-ты ще ся опредѣляватъ отъ дружество-то соразмѣрны награды.

17. Дружество-то има право да сочини свое-то устроение какъ-то за засѣданія-та си така и за длѣжности-ты на сво-

и-ты Членови, и съ время да го допълни или по потреба да го промѣни.

Въ Бѣлградѣ 8 Маѣа 1847

(подп.) Александръ Кара-Георгиевичъ

Князь Сърбскій.

Така ся находитъ помѣстенъ той-зи *Уставъ* въ Начало-то на 1-тъ связкъ *Гласника*. А като предисловіе на истъ-тъ связкъ стои такожде помѣстено едно общо и подробно увѣдомленіе къ читателямъ за предметы-ты кои-то ще съдържава *Гласникъ-тъ*, кое-то като весьма приспособително и на наши-ты *Бѣларскы Книжници*, приводимъ и полагамы тука такожде отъ Сърбскы по слово и вѣрно преведено.

« Дружество-то Сърбскія Словесности, заключивше конечно, щомъ захване изданіе-то своего *Гласника*, да извѣсти кои щъ бѣдѣтъ предмети-ти бѣдущаго сего своего органа, толкова на свои-ты удалечены членовы, колко-то и на вси-ты учены родолюбцы, кои бы жалили да приносятъ жертвеннику Сърбскаго просвѣщенія плодовы-ты на своя-тъ умный трудъ, обнародвало е въ Ч. 17 *Сърбскыя Новины* прешедшаго лѣта, слѣдующія-тъ табличный прегледъ.

ПРЕДМЕТОВЪ

ГЛАСНИКА

Дружества Сърбскыя словесности.

I

ОБРАЗОВАНИЕ ЯЗЫКА СЪРБСКАГО

1 Теорическо, г. в. 1) *Языкословны расправы* толкова за

старый-тъ Сърбскы языкъ, кой-то ся находи въ древни-ты рѣко-писи и печатаны-ты (церковны) книги, колко-то и въ нынѣшній-тъ, кой-то живѣе въ народъ-тъ и въ книжницѣ-тѣ: а) въ составъ *Словарный* б) въ составъ *грамматический*: — 2 *Языкословны криптики* на Сърбскы-ты списанія.

II *Практическо*, т. е. произведенія краснословны строго избрани — 1° *Оригиналы* (новы) *сочиненія* а) на стиховы б) прозаическы; — 2° *Преводи классически* а) на стиховы, б) прозаическы.

II

РАСПРОСТРАНЕНИЕ НА НАУКЫ-ТЫ ВЪ НАРОДЪ-ТЪ СЪРБСКИЙ

I. *На вси-ты вообще науки*, посредствомъ: 1° на *отривки*, и 2° на *расправы* за сякавы науки и художества чистымъ Сърбскимъ языкомъ написаны, кои-то иматъ намѣреніе, нѣкое душевно изображеніе или нѣкоуж вещественна ползъ за Сърбскыя-тъ народъ.

II. На такви-зи особно науки, кои-то ся относятся на Сърбскѣ-тѣ народность, т. е. 1° *Сърбска Исторія*: а) Отривки какъ-то изъ старѣ-тѣ, тако и изъ новѣ-тѣ Сърбскѣ исторіѣ; б) *Расправы* за събытія-та изъ исторіи народа Сърбскаго; в.) *житіеописанія* славныхъ Сърбовъ какъ-то на стары-ты тако и на новы-ты времена. — 2° *Сърбскы древности* съхранени: а) въ Сърбскы *памятницы*: а) *Дипломы* Сърбскы, тѣхно-то описаніе и *расправы* за тѣхъ; в) *Описаніе* на Сърбскы-ты *монеты*, и *расправы* за тѣхъ; г) *Описаніе* на древни *драгоценности*, какво-то *крѣстовы*, *куроны*, и т. д., и *расправы* за пихъ; д) *Описаніе* на зданія *монастырскы* *въздвижени* отъ *кравелы* или *другы владѣтели* и *велможи* Сърбскы. Б) въ самыя-тъ *животъ*

народный : а) Стари Сърбскы обичаи при разны прилики, в) Стари пѣсны и преданія народны. — 3. Исторія и древности Славенскы. — 4 Землеописаніе Сърбско: а.) Описаніе на предѣлы-ты Сърбскы, б) Описаніе на пѣтуванія, относящія ся къ исторіи и народности Сърбской, а), по Сърбіѣ, в) по чужды и пайпаче по славенскы земли. — 5. *Държавоописаніе* (Статистика) *Сърбско*. Различны извѣстія за държавоописанія. — 6 Природоописаніе а) по части царства животныхъ, б) по части царства растеніяхъ, в) по части царства минераловъ.

III

ИЗВѢСТІЯ.

I *За Дружественно-то состояніе* 1. въ княжнинахъ, 2. въ дѣловодство-то, 3. въ икономѣхъ-тѣхъ.

II *За излазящы-ты книги* 1. Сърбскы, 2. Чуждеязычны, по относящія ся къ Сърбомъ или къ Славяномъ.

III *За книжевныя-тѣхъ и душевныя-тѣхъ животъ на вси-ты Славене вообще.*

Какъ-то ся изъ той-зи прегледъ предметовъ види, Дружество-то е о тѣхъ безмѣрного круга знанія, на това най много обѣрижло погледъ-тѣхъ си, що ся особно Сърбскому или вообще цѣлому Славяству относи. Оно мысли че то най много соотвѣтствува нему и неговому опредѣленію, днешнему состоянію народа Сърбскаго и неговой, ако даде Господь, бж-дущности, и вообще духу време нынѣшняго . . . . . »

въ Бѣлградъ 20 Маѣ 1847.

Той-зи кругъ знаній е наистинѣхъ толкова обширенъ и

пространствъ, що никога не смѣемъ да речемъ че ще може да го обиде и обиколн па въ-редъ наша-та *книжнина*, съ свои-ты си кратки и слабы средства, и съ свои-ты редки и оскудны веществомъ и ученіемъ усердны спомогатели. Обаче за да бы ся нѣкакъ събудили и на дѣло побудили и подбрании Наши-ти вжтръ въ отечество-то ны или вѣтъ по нѣкога чужда землж находящи ся малцина способни лица, вывѣстихмы ту-ка подробно изложеніе-то на предметы-ты Сърбскаго Гласника, за да види сѣкы колко ся усердно и ревнисто трудятъ наши-ти похвални сосѣди за Славенскж-тж Словесность и да помысли ако има совѣсть, да ли не е намъ голяма срамота да спимъ юще и да си не отварямы очи-ты на онова кое-то ще толко-ва да ны помогне да станемъ и мы хора достойны да ся по-кажемъ предъ свѣтъ-тъ.

СЛОВО

КУРИЛА ФІЛОСОФА БЛЪГАРСКАГО

(сообщено дружеству Сърбскія Словесности отъ
Г-на Йордана Х. Константинова, и помѣ-
щено въ VIII-мъ свѣзкѣ Гласника
лѣта 1856 стр. 146—147)

Бѣше житіе мое въ Ва(на)дскѣи, и ученіе мое въ Да-
масцѣ, и въ еѣи днѣ стахъ въ цркви епикѣи патріархи
наксе ерѣи, и бысть гла мнѣ изъ сатара гѣ: Вьрпае,
Вьрпае, пачъ земаю престоу, и въ цркви Сасвинскѣи,
се рече Баггаре, тебе бо рече гѣ ѹбѣрити нхъ и законъ да-
ти имъ. Пачъ шкрѣхъ велико, понеже не знахъ камо есть
земля Баггарска, и прѣдохъ въ Кильрѣ, и не ехъ гла ш
земли Баггарскѣи, и хтехъ възвратитсе, ноу ѹбо нхъ се,
да небуду шко пророкъ Іоуна, и пакѣ съидохъ въ Вритъ, и
тоу мнѣ рече: сыиди въ Велюуи градъ, и снѣдохъ и шбѣхъ
сѣ митрополитѣ Іоуанѣ, и егда псѣдахъ емѣ, шнъ перѣга
се мнѣ велико рече: ш старче гѣуани, Баггаре сѣть чѣко-
ладци! И тебе хотеть нѣсти. Изѣдохъ на тѣгъ и чѣхъ
Баггаръ говореще, и ѹстрашнсе сѣце мѣи въ мнѣ, и быхъ
шко въ адѣ и тѣмѣ. И въ еднихъ дѣи въ неѣлау сѣи изѣ-
дохъ изъ цркви, и сѣдохъ на мраморѣ мыслѣи и шкрѣцин,
и видѣхъ голѣва глаглющи, въ ѹстехъ нешаше зборѣи съици
скокине соѹгоуль шезанѣ, и вѣрже мнѣ на крило, и прѣчтѣхъ
ихъ и сѣрѣтохъ всехъ лѣ, и вѣлжихъ нхъ въ пазѣхѣ, и не-
сѣхъ митрополитѣ. Тогда шни въ тело мое шкрѣшсе, и азъ
истрѣбихъ Грѣци шзыкъ, и егда посла митрополитъ звати ме
на трапезѣ, азъ не разѣмѣхъ шо Грѣци, крѣмѣ тѣ съ нхъ

дошедь веси Солоне чюдещесе ш мнѣ. Тако искаху мене, и
чуь Българе ш мнѣ гевсрѣ. Велики кнезь Десимирь Мо-
равски, Радиво и кнезь Прѣславски, и вси кнези Български
сѣбрашесе шоло Солуна и ратсваху се Солуномъ за г лѣтѣ
крѣви проливающе глаголаху: дадите намъ вѣлика и егосже естъ
намъ Богъ послалъ, также и даше мнѣ. Посе же мене Буга-
ре съ радостниѣ великъѣ, и приведоше ме въ градъ рабѣи
на рѣцѣ Брѣгалницѣ. Язъ написахъ имъ ѿ словъ. Язъ ихъ
научихъ, а они сами много прѣшврѣтаху. Те во рече ѿ пра-
вославнѣ бѣрѣ и христито вѣоу прѣдадуть Боже.

Сіе слово какъ-то ся види, има правописаніе Сърбско, и кой
знае отъ кого Сърбина и кога е было писано или преписано. Отъ
образъ-тъ на писмена-та даже ся познава че то было е преписано
много кжсно, зацо употребява титли и вмѣсто Ѹ или оу, само
у, и вмѣсто я, е, и вмѣсто ж, у, и проч. кои-то никакъ не
бы были писани така въ Кирилово-то время, и найпаче отъ
самаго Кирилла. Освѣтъ това, то преказва за нѣкоп-си работы,
кои-то, ако не сж нѣкое чюдо, трѣба да сж басня измысленъ.
Приложи и това че въ него пише какъ сочинитель-тъ на на-
шѣ-тъ азбукѣ ся зовялъ юще тога-зи Кириль (Куриле, Кириле!)
а мы знаемъ изъ исторіи-тъ че онъ тогава ся именоваъ Кон-
стантинъ (философъ), а по сетѣи преименованъ Кириль. Какъ
да е да е това слово объема обаче еднѣ великѣ историческѣ
истинѣ, че св. Константинъ или Кириль былъ призванъ и пра-
тенъ първо на Българы-ты, и за тѣхъ изобрѣлъ Славяскѣ-тъ аз-
букѣ, а послѣ отишълъ къ Моравлиномъ и другимъ народамъ.

ПИСМО IV

(16 Септември 1844)

ЗА ГЛАГОЛЫ-ТЫ.

Словесный Господине.

Пишѣ ви днесъ пакъ, за да допълнѣхъ обѣщаніе-то що ви съ първо-то си писмо сторихъ ⁽¹⁾ за изложеніе на мнѣніе-то си касателно до Българско-то правописа-ніе. Съ предидущи-ты си три писма доволно ви негли дотегихъ, а съ настояще-то ся види че щѣ ви дотегихъ юще по много, понеже разумѣвамъ че, спорядъ важность-та на предметъ-тъ, сіе писмо ще бѣде юще по много пространно.

Слово-то ми е днесъ за глаголы-ты.

Не малко недоумѣніе сявиди да царствова между Българскы-ты писатели касателно до образъ-тъ по кой-то трѣба да ся начертаватъ *Глаголи-ти*: не съ, сирѣчь, согласи помежду си 1° колко спряженія да дадѣтъ на Бл-

---

(1) Виж. выше Ч. II. Кн. 16. стр. 313.

гарскы-ты Глаголы, ни 2^о съ кон окончанія дагы пишѣтъ въ рѣзличны-ты имѣ числа и лица.

Г-нъ Априловъ, безъ да разсѣди по вече за той-зи занимателенъ предметъ нашего правописанія, приѣма просто О. Неофуттово-то мнѣніе говорящи: « Ρηματα ἔχουσιν ἁπλῶς
« εἰς Я, а, е, πρὶν διὰ τὸ ὁμαλὸν, καλὸν εἶναι καὶ τὰ περιόριστον εἰς τί-
« σσας συζυγίας, καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ Κυρίου. Не γὰρ, εὐχίζομαι, εἶναι ὁρθόν.
« т. е. имамъ глаголы окончаемыя на я, а, е; но за пра-
« вильность, добро е дагы ограничимъ на четыре спря-
« жения, и предложенье-то Г-нъ Неофуттово е, мыслиж, пра-
« во. » Нека развидимъ убо и мы дали е право напс-
тнѣ О. Неофуттово-то предложенье.

1.

Въ своѣ-тѣ Българскѣ Грамматикѣ О. Неофутъ, какъ-то намѣрилъ осемъ тур.и членовы (¹), така исчислява и седемъ различни спряженія окончаемы въ Настоящ.изявителн. на амѣ, ямѣ, емѣ, имѣ а, я, е, на пр: *пытамѣ, отварямѣ, пишемѣ. правимѣ, пиша, правя, праве* (²). Нъ три-ты послѣднии-ты оутъ е послѣ нехвърлилъ като *стропотства* (неправильности), и е пріялъ самъ първы-ты четыре (³) като самы *правильны*, говорящи: » доде можеме да си вършиме работасъ трите ток-

(1) Грам. стр. 43 и 185.

(2) Там стр. 184.

(3) Там стр. 124—125.

«мо сопряженія, за коя ни са бѣда и есть ('), но ще
* да рече нѣкой че са други-те начертанія по прави и
* по прекрещени до Славенски-те, но и то не е тако ос-
«нователно и извѣстно; нека разсуждава секой « (').

Съ О. Неофутто-то позволеніе нека разсудимъ
малко.

Споредъ окончаніе-то на время *Настоящее* изъ-
вителнаго склоненія, гледамы въ древне-Българскѣ-тъ
Славенскѣ-тъ Грамматикѣ двѣ токмо сопряженія *правилны*
окончанія ся на *ѣ* (равно *ѣ*) или *иѣ* (равно *ю*), *ѣши*, и
на *ѣ* (равно *ѣ*) или *иѣ* (равно *ю*), *иши*, и едно *неправил-*
но окончаеся на *мѣ*, *сиши* и *иши*. На противъ въ О. Неофу-
товѣ-тъ Българскѣ Грамматикѣ, сички-ти глаголи ся о-
кончаватъ на *мѣ*, *шѣ*, ако и да познава негово Священ-
нопреподобіе че въ Българіѣ ся употребяватъ глаголи
окончаеми и на *а* (равно *ѣ*), и на *ѣ* (равно *иѣ*), и на *ѣ*
(вм. *ѣ* равно *иѣ*). На пр. оніе глаголи, кои-то онъ пише
и советува други-ты да пишѣтъ *четемѣ*, *ходимѣ*, и проч.
въ единственнo число, тѣ ся произносятъ въ Българіѣ
и *четѣ*, *ходѣ*, и проч. въ тоже число. Така, ако да гле-
дамы произношеніе-то, находимъ за исти-ты глаголы двѣ

(') О. Неофутъ соединява тука праведно двѣ-ты първы окончанія
амѣ и *лмѣ*, и така прави свои-тъ три *правилны* сопряженія оконча-
еми на *амѣ*, *емѣ*, *имѣ*, три *неправилны* на *а*, *ѣ*, *ѣ*, и исчислява сич-
кы-ты *шестѣ*, ако и да е сохранилъ пакъ послѣ въ Грамматикѣ-тъ си
и четири-ты първы *амѣ*, *лмѣ* *имѣ* и *емѣ*.

(2) Тамже стр. 185—186.

различны начертанія. Сега пытамы: кое отъ двѣ-ты е по право?

За насъ нема сумнѣніе че онова трѣба да ся каже по право, кое-то е сообразно съ древнія-тъ наши Българскы т. е. Славенскы языкъ, споредъ какво-то рекохмы и положихмы въ първо-то си писмо ('), че въ исправленіе-то на языкъ-тъ и въ утверждение-то на правописаніе-то му трѣба да гледамы, не токмо *произношеніе-то*, но и *этимологич-тѣ*. Слѣдователно смятамы наше-то сегашно произношеніе на глаголы-ты съ Славенскѣ-тъ Грамматикѣ, и намѣрямы и въ двѣ-ты три сходны и сообразны начертанія.

Старо-Български

Ново-Български

I

	(ж или ѣ (= у или ю),	ж или ѣ
Един.	{ еши или ѣши	ешь или ѣшь
	{ етъ или ѣтъ	е или ѣ
	{ емъ или ѣмъ	емъ или ѣмъ
Множ.	{ ете или ѣте	ете или ѣте
	{ ѣтъ или ѣтъ	ѣтъ или ѣтъ

II

	{ ѣ	ѣ
Един.	{ иши	ишь
	{ итъ	и
	{ имъ	имъ
Множ.	{ ите	ите
	{ ятъ	ятъ

(') Виж выше писмо I. стр. 315—318 (Книж. 16).

III

Един.	{ мѣ	мѣ
	{ си или ши	шѣ
	{ тѣ	—
Множ.	{ мы	мы
	{ те	те
	{ жтъ или ятъ	тъ

Отъ тамо заключаваме че въ ново-Българскѣ-тъ, какъ-то и въ Старо-Българскѣ, т. е. Славенскѣ-тъ Грамматикѣ, трѣба беспрекословно да имамы за глаголы-ты три различни начертанія въ время *Настоящее* Изъявителнаго наклоненія ни по малко, ни по много; и че ако има въ днешниѣ-то наше произношеніе по нѣкои мѣста въ Българіѣ нѣкое друго начертаніе, то трѣба да ся исхвърли, като криво и испърчено. Слѣдователно трѣба да кажемъ че І° криво и испърчено е пайстинѣ глаголно-то окончаніе въ първо единственнѣ лице на е, на пр. ходѣ, правѣ, плачѣ, кое-то О. Неофутъ показуѣщи, прави добръ да не приѣма, защо, то не е друго освенъ измѣненіе правилнаго окончанія *лж* (кое-то въ произношеніе-то е равно съ *л*.) на *е*, споредъ що казахмы въ първо-то си Писмо ('). Така вмѣсто *ходе, правѣ, плачѣ*, и пр. трѣба да ся пише *ходѣл, правѣл, плачѣл*, и пр.

2° Неправилно е окончаніе-то на *мѣ* въ тожде лице, кое-то О. Неофутъ пріѣлъ въ Грамматикѣ-тъ си за правилно въ оныя глаголы, кои-то въ Старо-Българскѣ

(') Вижъ выше Книж. 16 стр. 320.

или Славенскѣ-тъ. Грамматикѣ ся окончава въ първо лице на ж или ѣ (равно ѹ или ю), и въ второ лице на еши или иши, защо въ тѣя обстоятелства речено-то глаголно окончаніе на мѣ не е сжщо Българско, но Сърбско, и природно само на при-Сърбскы-ты Западны Българы, кои-то сж го извѣстно пріями отъ сосѣды-ты си Сърбы-ты.

Така, вмѣсто да кажемъ, спорядъ О. Неофуга, несеми, вѣиеми, плачѣми, трѣба по-добрѣ да кажемъ, какъ-то казывать днесъ вообще Българе-ти, и какъ-то сж казвали другочъ праотци-ти нмѣ, нескѣ, вѣѣжѣ, плачѣжѣ.

3° Правилно ся чете въ языкъ-тъ ни окончаніе-то на мѣ въ тожде лице и время токмо въ оныя глаголи, въ кои-то предъ това окончаніе, или предъ древнѣе-то нмѣ окончаніе ж или ѣ, предшествува а или я. На пр:

думаъ	вмѣсто	думаѣ.
имаъ	«	имаѣ равно имѣѣ.
пытаъ	«	пытаѣ
купуваъ	«	купуваѣ.
струваъ	«	струваѣ
искаъ	«	искаѣ
даваъ	«	даваѣ равно даѣѣ.
даъ	«	даѣ
разумѣваъ	«	разумѣваѣ.
намѣряъ	«	намѣряѣ
насилаъ	«	насилаѣ
подканяъ	«	подканяѣ
легаъ	«	легаѣ. и. т. д.

Иземаъ ся отъ това правило нѣкои и други глаголи, кои-то нмѣѣще вообще удареніе-то на а что е предъ

окончаніе-то *ѣ* сохранивать това окончаніе *ѣ* вмѣсто да го промѣнятъ на *мь*. На пр:

питаѣѣ	вмѣсто	питаѣмь
играѣѣ	«	играѣмь
страдаѣѣ	«	страдаѣмь
желаѣѣ	«	желаѣмь
блистаѣѣ	«	блистаѣмь
нехаѣѣ	«	нехаѣмь. и проч.

А това е толкова истинно, що, ако бы имали выше отъ два слога и бы можно по обычаю да имъ ся сHEME удареніе-то отъ речено-то *а* и да ся постави на предшественный-тъ слогъ, тогава пріемать пакъ друго-то о-бычайно окончаніе на *мь* и правятъ:

пытаѣмь	вмѣсто	пытаѣѣ
искаѣмь	«	искаѣѣ
даваѣмь	«	даваѣѣ
страдаѣмь	«	страдаѣѣ,
обращаѣмь		обращаѣѣ, и. д. т.

О. Неофутъ обаче, кой-то, безъ да гледа обще-обыкновенно-то въ Българіѣ употребленіе, пріѣлъ въ своѣхъ-тѣ Грамматикѣ за общо правило окончаніе-то *мь* за сички-ты глаголы безъ изятія, какъ-то ги само За-падин-ти Сърбомъ сосѣди Българе изговаривать, проти-ворѣчи на това что выше изложихмы, и дума: « Чудимсе, като начертавать отъ Славенскы-те глаголы *пѣю*, *мыю*, « *знаю*, по просто: *пѣа*, *мыа*, *знаа*! какво ли не могатъ « по това правило да начертавать и отъ *даю*, *даа*, но

« начертавать давамъ » (!)! Ако викинете добръ на това что выше изложихмы, ще видите че отвѣтъ-тъ е уже даденъ О. Неодѣту за това негово противорѣчіе; обаче повтарямы пакъ за неговъ любовъ, и казвамы че пишемъ пѣжъ, мѣжъ, знажъ; по старому, зацо тѣ глаголи и днесъ ся така сжцо отъ по вече-то Българи изговарятъ, и така въ нѣхъ ся сходи и *обыкновеніе-то* и *Етимологія-та*; а даю не пишемъ даа (т. е. дамъ), зацо, ако и да ся е писало то така отъ ветхо, днесъ обаче го нема никакъ и нигдѣ въ употребленіе между Българи-ты, та за това го отхвърлямы, понеже трѣба да пишемъ по старому само кое-то имамы обыкновенно въ употребленіе, а не да отхвърлямы кое-то имамы, и да пишимъ кое-то немамы въ говоръ-тъ си.

На мѣ окончаемы глаголы старо-Българскыя-тъ языкъ ималъ токмо шесть, сирѣчь: *юсмъ, сѣмъ, вѣмъ, дамъ, ѣмъ, имамъ*, за това ги и неправили въ Славенскъ-тъ Грамматикъ именувать, понеже не вървятъ по общо-то правило на други-ты. Това исто-то може да ся каже и за ного-Българскы-ты глаголы, кои-то ся такожде на мѣ оканчавать, зацо и тѣи, ако и многочисленны, токмо въ время настояще и преходяще Изъявителнаго наклоненія сж употребителни, а други-ти имъ времена ся начерта-

---

(!) Отъ даю мы прави́мъ и начертава́мы да́мъ спорядъ выше (стр. 5-6) изложено-то правило, а да́камъ става паче отъ древле не употребимо-то начертаніе да́важъ въ знакъ многократнаго дѣйствія, вмѣсто даа́жъ=дамъ, отъ кое-то сократително станъло даю=дамъ. На таквы-зи многократнаго начертанія слѣды находимъ

ватъ по пристойны-ты имъ примѣры първаго или втораго спряженія, какъ-то щемъ и по долу да кажемъ (¹). А понеже такъ-ва сж, какъ-то выше (стр. 21-22) рекохмы, токмо оне кон-то предъ мь имагъ а, тѣхныя-тъ образъ спряженія трѣба да е, одъ вышеречены-ты шесть Славенскы, само послѣдньо-то имамъ, зацо въ него такожде находимъ характеристическо-то онова а предъ мь, и въ него само видимъ такожде че второ-то лице прави имаша като ново-Българско-то имашъ, т. е. съ ш на края-тъ, вмѣсто с какво-то въ други-ты пять, сирѣчь іеси, сѣси, вѣси, даси, наси, кое-то с никогѣ ся въ ново-Българскы-ты глаголы не употребява.

Спорядъ това можемъ праведно да кажемъ че, ако да гледамы окончанія-та на настояще-то время Изявителнаго Наклоненія, щемъ да припознаемъ и за ново-Българскы-ты глаголы, какъ-то и за старо-Българскы, т. е. Славенскы-ты, *три* токмо *спряженія*, нито

много въ старо-Българскы-тъ языкъ, наипаче въ сохранивши-ты ся *многократны* називаемы Прешедшы времена нѣкопхъ глаголовъ. На пр: *идаахъ*, вмѣсто *идахъ* отъ исупотребимо Настояще *идамъ* = *идамъ* и съ предлогъ *отидамъ*, отъ кое-то станѣло днешньо-то Българско *отивамъ*, *вм. отидвамъ* или *отидамъ*; *творахъ* отъ *творамъ* и съ предлогъ *сотворахъ*, (*сотворевамъ*) отъ кое-то станѣло про Българско-то *сотверявамъ* *вм. сотворяамъ*; *бидахъ* отъ *бидамъ* = *бидамъ* и съ предлогъ *оубидахъ*, отъ кое-то станѣло *оубикамъ* и просто-Българско-то *убивамъ*, и проч.

(¹) Виж. стр. 35.

по нѣко нито по много, защо и окончаніе-то на *амз*, за кое-то О. Неофутъ направилъ четверто спряженіе, вѣзя явно въ окончаніе-то на *амз*, какъ-то и сѣмъ исповѣдува (')

Но ако да гледамъ окончанія-та на *просто* или *неопредѣлено* (*44-45*) называемо-то пренешіе время тогоже е наклоненія, тогава щемъ да намѣримъ, за речены-ты глаголы, шесть различни формы т. е. образы спряженія, защо въ речено-то время находятся шесть различни окончания; *-хз*, *-ххз* (или *-охз*), *О* *-иѣхз*, *-ахз*, *-ѣхз*, *иѣхз*, на пр. *ви-хз*, *реч-ххз* (равно *реч-охз*), *дєрз-иѣхз*, *дѣмахз*, *тѣрѣ-ѣхз*, *мєл-иѣхз*, кое-то ще каже че, отъ тѣхъ шесть различни формы, първа-та ся отличава съ това че има за окончаніе едно просто *хз* безъ друго нищо прилагателно отъ предѣлъ му, оубѣ глагольны-тъ корень, а другы-ты пять ся отличавають съ това че, освѣнь тожде окончаніе *хз*, приѣмать предѣлъ него, едни *и* (или *э*), другы *а* (или *а*), другы *ѣ*, другы *и*, и другы накъ *иѣ*.

За да разумѣмъ това добръ, трѣба да знаемъ че, какъ-то въ старо-Българскыя-тъ (Славенскыя-тъ), така и въ новобългарскыя-тъ языкъ Глаголн-ти ся составлявають отъ двѣ главны части: една-та часть е *корень-тъ* имъ; а друга-та, други нѣкои нему отпреди или одзадъ приладемы и приѣмляемы слова. Тѣя слова ся прилагать и приѣмлявають корену глагольному или *сложе-*

(') Неоф. Грамм. Болг. стр. 202.

(') Това окончаніе е сѣщо *зхз*, а промѣненіемъ по Русскому обычаю *тъ з* на *о* става *охз*; за това правило можемъ да кажемъ и *рєкѣхъ* и *рєкохъ*.

нѣмъ, или *склоненіемъ*, или *космъ-либо измененіемъ* Грамматическимъ а корень-ть глагольный е оная односложна или двосложна проста и образована рѣчь, коя-то остава като от дѣлимъ и отхвърлимъ отъ неѣ слѣкы-ты речены приложены « слова. Такимъ образомъ », казва Добровольскій, « корень « будущего даю, неопредѣленнаго дати, настоящаго даю, « повелительнаго дай, неопредѣленнаго дати, причастій « дѣйствительнаго даю, и страдательнаго дамъ, есть слогъ « да, а именно третье лице времени прошедшаго совершеннаго простаго изъявительнаго наклоненія — » (1). Та- « кожде и Копитаръ дума: « рѣчь-та *вѣстество-* « *вѣстѣ* есть *сложена* отъ двѣ части: *вѣстѣ* и *вѣстествованіе*. « Въ рѣчь-тѣ *вѣстѣ*, это е гласна посредствовавшая на « *сложеніе*-то, и остава коренный слогъ на *вѣстѣ*-тѣ « часть, *вѣстѣ*; а втора-та часть *вѣстествованіе*, е глаголно про- « *исхожденіе* непосредственно отъ *страдательно-то* *при-* « *частіе* времени *прешедшаго вѣстествованіе* на глаголь-ть « *вѣстествоуѣ*, кому-то най ближній источникъ е рѣчь-та « *вѣстѣ*, коя-то пакъ *происходи* отъ корень-ть *вѣд* рѣчь « *односложна*. Така, да кажимъ и *напомакъ*, отъ *голѣ* е- « *диносложна* коренна-тѣ рѣчь жи, *происходятъ* рѣчи-ти жи-ти, жи-теа, жи-бу, жи-вѣтъ, жи-тѣ, жи-еа, жи-те, жи-тица, жи-жить и проч. (2)

Отъ тѣхъ убо такъ уже разумѣны-ты Глагольны корены, едни ся окончавать на гласиѣ, а други на согласнѣхъ буквѣхъ

Перви-ти ся вообще соединявать просто и непосредственно съ конечныя-ть слогъ чи отличительный Неопре-

(1) Добров. Грамм. из. Слав. Ч. I Гл. VII, § 52, стр. 403-404.

(2) Kopitar: Glagol. Slozhen. p. 60.

дѣленнаго Наклоненія на глаголь-ть, какъ-то и съ ко-
нечныя-ть слоги хъ отличительный на время прешедше
изъявительнаго Наклоненія, и составлять, какъ-то вы-
ше рекохъ, первыя-ть образъ спряженія на глаголы-
ты. На пр.

зна,	зна-ти,	зна-хъ.
пи,	пи-ти,	пи-хъ.
пѣ,	пѣ-ти,	пѣ-хъ.
вы,	вы-ти,	вы-хъ.
мы,	мы-ти,	мы-хъ.
чу	чу-ти,	чу-хъ.

Въземаются отъ това правило тѣже и други так-
ви-зи глаголи кон-то, кога представлять учащательно
или продѣжаемо дѣйствіе, приемятъ между речены-ты
окончанія и корены-ты си отличительнхъ-тх на четверты-
я-ть образъ привложительнхъ гласнхъ а или ѡ. На примѣръ.

зна,	зна-я-ти,	зна-я-хъ.
пи,	пи-я-ти,	пи-я-хъ.
пѣ,	пѣ-я-ти,	пѣ-я-хъ.
вы,	вы-я-ти,	вы-я-хъ.
мы,	мы-я-ты,	мы-я-хъ.
чу,	чу-я-ти,	чу-я-хъ (.)

Такви-зи сж и други много, На примѣръ:

вѣ,	вѣ-я-ти,	вѣ-я-хъ.

(.) Днесъ казвамы по добръ *чу, чувати, чувашъ*, спрѣчь пр и
лагамы между двѣ-тѣ гласны *у* и *я* едно благозвучно *е*, и тогава
втора-га, понеже вече не слѣдува гласнхъ, промѣнува ся естествен-
но на *а*. Това благозвучно *е* весьма обычайно ся привлага въ днеш-
ни-ти наши глаголы въ знакъ продѣжаемаго или учащательнаго
дѣйствія.

да	да-я-ти,	да-я-хъ	
дѣ,	дѣ-я-ти,	дѣ-я-хъ.	
зѣ,	зѣ-я-ти,	зѣ-я-хъ.	
сѣ,	сѣ-я-ти,	сѣ-я-хъ.	
ка,	ка-я-ти,	ка-я-хъ	
ча,	ча-я-ти,	ча-я-хъ	и проч.

Така въ тоя случаи тѣхъ же глаголи прескачатъ отъ еди-
нихъ формъ на другъхъ.

Втори-ти, сирѣчь на согласнѣхъ кончающіяся корени,
за составленіе на глаголь-тъ, соединяются двояко съ
грамматическы-ты промѣнителны окончанія, а особито съ
окончаніе-то ти на Неопредѣленно-то Наклоненіе, и съ
окончаніе-то хъ на время-то прешедшее Изъявительнаго
Наклоненія. Така:

1° Един, кончающіяся на в, п, д, т, з, с, г, х, к, въ
Неопредѣлено Наклоненіе соединяются просто и
также непосредственно съ реченно-то му окончаніе
ти, безъ да пуцѣтъ вообще нѣкоѣхъ гласнѣхъ, да влѣзе
помежду имъ (и), а токмо кон-то имать оконча-
тельны согласны в, или п, пріемать юще едиѣхъ согласнѣхъ
с, като грѣв, грѣвсти, черп, черпсти, а кон-то ся оконча-
ватъ на другъхъ нѣкоѣхъ отъ вышереченны-ты согласны,
а тѣхъ ги промѣнуватъ: д, з, и т на с, като бѣд, бѣсти,
ид, ити, вез, вести, лѣз, лѣсти, плет, плести, чет, Ches-
ти, и г, на ж, х на ш, и к на ч, коц-то пакъ со-

(¹) Изъемаются отъ това правило нѣкои и други корени конча-
ющіи ся на в, р, д, с, з, к, кон-то пріемать помежду нѣхъ и ти гла-
снѣхъ а, като рев, ревати, бер, брати, пер. прати, и други пакъ
кончающіи ся на р, кон-то пріемать ѣ на пр: мър, мръти, жьвр,
жьврѣти, и проч.

единяеми съ ти правятъ. *ци*; на пр: *мѣг*, *мѣти* = *мѣци*, *върх*, *вършти* = *върци*, *рек*, *речти* = *речи*. А въ время прешедшее Изъявительнаго тѣи же корени, соединяюще-ся съ отличително-то негово окончаніе *хъ*, за благозвучіе и за полесно изреченіе приематъ по между въ такъва обстоятелства принимаемъ тѣ полугласнѣ *и* или вмѣсто нея по рускому обычаю *е*; въ първо лице, което въ други-ты ся промѣнува на *е*. На пр:

(по) гребъ,	гребти,	гребъхъ,	гребе.
(по) черпъ,	черпти,	черпъхъ,	черпе.
(оу) ведъ,	вести,	ведохъ,	веде.
(по) везъ,	вести,	везохъ,	везе.
(оу) плетъ,	плести,	плетъхъ,	плете.
(въз) лѣзъ,	лѣсти,	лѣзъхъ,	лѣзе.
(про) четъ,	чести,	четохъ,	чете.
(по) мѣгъ,	моци,	могохъ,	може. (1)
(оу) върхъ,	върши,	върхохъ,	върше.
	рекъ,	речи,	рекохъ, рече.

2 Други коняции ся на гласнѣ или на согласны-ти *б*, *п*, *м*, *д*, *т*, *з*, *с*, *г*, *х*, *к*, вмѣсто да ся соединяватъ и тѣи просто съ окончанія-та *ти* и *хъ*, какъ-то оше, за кои-то до сега рекохъмы, и съ кои-то имътъ ближайше сродство, приематъ помежду, какъ-то и въ настояще или будущее время, единъ слогъ *ижъ*, значущій еднократно и мгновно дѣйствиѣ; за това тѣи весма

(1) Това по Ново-Български ся употреблява по обичайно съ приложеніемъ слога *ижъ* помежду, на пр: *помо-ижъ-ти*, *помог-ижъ-хъ*. Така и други иайпаче на *д*, *т*, *г*, и *к*, окончаеми корени, на пр: *над-ижъ-ти*, *над-ижъ-хъ*, *мет-ижъ-ти*, *мет-ижъ-хъ*, *ле-ижъ-ти*, *ле-ижъ-хъ*, *кле-ижъ-ти*, *кле-ижъ-хъ*, и пр.

часто приѣмать предъ себе ся и предюгъ. На пр:

(зи) ми,	ми-иѣ,	ми-иѣ-ти,	ми-иѣ-хъ.	(1)
(по) мя,	мя-иѣ,	мя-иѣ-ти,	мя-иѣ-хъ.	
(из) ри,	ри-иѣ,	ри-иѣ-ти,	ри-иѣ-хъ.	
зѣ,	зѣ-иѣ:	зѣ-иѣ-ти,	зѣ-иѣ-хъ.	
(за) лю,	лю-иѣ,	лю-иѣ-ти,	лю-иѣ-хъ.	(2)
(по) гыб,	гы-биѣ,	гыб-иѣ-ти,	гы-биѣ-хъ.	
(при) леп,	леп-иѣ	леп-иѣ-ти,	леп-иѣ-хъ.	(3)
(за) ем,	ем-иѣ	ем-иѣ-ти,	ем-иѣ-хъ.	
(ис) над,	над-иѣ,	над-иѣ-ти,	над-иѣ-хъ.	(4)
(на) мет,	мет-иѣ,	мет-иѣ-ти,	мет-иѣ-хъ.	
дерз,	дерз-иѣ,	дерз-иѣ-ти,	дерз-иѣ-хъ.	(5)
(оу) брьс,	брьс-иѣ,	брьс-иѣ-ти,	брьс-иѣ-хъ.	
(до) стиг,	стиг-иѣ,	стиг-иѣ-ти,	стиг-иѣ-хъ.	(6)
(из) съх,	съх-иѣ	съх-иѣ-ти,	съх-иѣ-хъ.	
вык,	вык-иѣ,	вык-иѣ-ти,	вык-иѣ-хъ.	(7)

Какъ-то всякій може да забѣлени, на повече-то отъ тия глаголы настоящее время продолжительнаго значенія трѣба да ся търси въ други формы, а особенно въ многократны-ты глаголи четвертыя формы.

3. Други пакъ корены, въ составленіе глаголовъ приѣмать вставно, въ Неопредѣленно Наклоненіе предъ ти, и въ время прошедшее Изъявительнаго предъ хъ а иѣкон даже и въ время Настоящее Изъявительнаго предъ я или ѡ по старо-Български, а ѡ или ѡ по Ново-Български, кон а или я кон ѡ а кон пакъ и На пр:

(1) Тия сички-ти произхождатъ отъ первообразны-ты глаголы первой формы: *мѣѣ, рѣѣ, зѣѣ, люѣ*, и проч.

(2) Това бива и *погыбохъ* по вторъ-тъ формъ.

(3) Това такожде бива и *заети, заели*, по истъ-тъ формъ.

Дерз-а-ѣ,	дерз-а-ти,	дерз-а-хъ.
Игр-а-ѣ,	игр-а-ти,	игр-а-хъ.
Им-а-мъ,	им-а-ти,	им-а-хъ.
Клан-я-мъ,	клан-я-ти,	клан-я-хъ.
Влад-ѣ-ѣ,	влад-ѣ-ти,	влад-ѣ-хъ,
Жал-ѣ-ѣ.	жал-ѣ-ти,	жал-ѣ-хъ.
Вод-ѣ,	вод-и-те,	вод-и-хъ.
Нос-ѣ,	нос-и-ти,	нос-и-хъ.
Воз-ѣ,	воз-и-ти,	воз-и-хъ.
По (ѣ)-ѣ,	по-и-ти,	по-и-хъ. и проч.

Такъ-зи-ти убо глаголи составляютъ и они така три различны формы, отъ кои-то на първъ-тѣ ся отно-сятъ и оиѣ, кои-то въ время настоящее Изъявительнаго Наклоненія не приѣмать встави-тѣ оиѣ-зи отличительнѣ буквѣ а или ѣ, или вмѣсто него вставятъ въ-редъ нѣба или оѣба юѣа, или ѣѣа, ѣѣа или ѣѣа на пр:

Зов-ѣ.	зов-а-ти,	зов-а-хъ.
Дрем-ѣ,	дрем-а-ти,	дрем-а-хъ.
Сп-ѣ,	сп-а-ти,	сп-а-хъ.
Пиш-ѣ,	пис-а-ти;	пис-а-хъ.
Леж-ѣ,	леж-а-ти,	леж-а-хъ.
Ми-нува-мъ,	ми-нова-ти,	ми-но-ва-хъ,
Сън-ува-мъ,	сън-нова-ти,	сън-ова-хъ.
Вѣр-ова-мъ,	вѣр-ова-ти,	вѣр-ова-хъ,
Во-юва-мъ,	во-ева-ти,	во-ева-хъ.
Смуц-ава-мъ	смуц-ава-ти,	смуц-ава-хъ.
Рѣш-ава-мъ,	рѣш-ева-ти,	рѣш-ева-хъ.
Мѣн-ява-мъ,	мѣн-ева-ти	мѣн-ева-хъ. и проч.
Раз-ум-ѣва-мъ	ум-ѣва-ти,	ум-ѣва-хъ.

На вторѣ-тѣ формѣ тѣхже глаголовъ ся относятся

Ожвременна дѣтоишнѣ.

— 0 —

Двѣ главныя событія имамы да представимъ днесъ на наши-ты читатели какъ сѣ случили презъ тыя послѣдны дни въ прѣдѣлы-ты на Отоманскѣ-тѣ имперіи и близо до врата-та на нашѣ Българі-и. Печално-то отъ престола Сърбскаго сваленіе Князя Александра Кара-Георгіевича и провозглашеніе-то на негово мѣсто Князя Милоша Обреновича отъ едиѣхъ странѣ, и избраніе-то Александра Кузы за князь Молдавскій, отъ другѣхъ. За тыя двѣ событія достойно е да кажемъ тука нѣколко рѣчи.

1. Какво е согрѣшеніе сторплѣ предъ народъ-тѣ Сърбскій другочѣ толкова възлюбленный нему Князь Александръ да го хвърли, а какво му е на противъ направилъ, за да го избере пакъ за свой Князь, Милошъ, когото преди деветнадесять години и полвинѣхъ бѣ такожде принудилъ да слѣзи отъ прѣстолъ-тѣ и да излезе отъ отечество-то? Тыя въпросы мы оставямы на исторіи-тѣ да изследова и разрѣши, а прѣдставямы читателю просто-то историческо событіе на това важно дѣло.

Помнятъ они какъ ланѣ Князь Александръ бѣ хвананъ и запрягъ и сжломъ осаждалъ нѣколко отъ Совѣтницы-ты Сърбскы като че правилн навѣщаніе противу жовотъ-тѣ му. Това дѣло ся отнесе

Година II. Часть I. Лѣт. Книжка I.

на Царско-то Отоманско Правителство, и хотя съ посланиѣ на нарочны лица то ся още тогива управи и съ взятіе-то на нѣкой-си мѣрky Князь-тъ ся примири съ свѣтъ-тъ, и дѣла-та Правителственныхъ начяхъ ужъ пакъ да вѣрять по обикновенный си пѣть, види ся обаче какъ, чрезъ родинни и пріятелы-ти на осмѣдени-ти оныя Совѣтницы, духове-ти Сърбски ся раздраживали и наострявали више и више, и най послѣ общо-то народно негодование доншло до толкова, що, за да ся умири *орталыкъ-тъ* хванали отъ вредъ да желѣють и да искать да стане, по древному обычаю, *скупщина*, т. е. общій народенъ соборъ, гдѣ-то да ся premises народно за общы-ты полезности. Искрво, Князю Александру му ся пещеше да даде позволеніе за скупщину, но най послѣ даде, и, по законъ нарочно изъ-ново положенъ (Защо немаше до сега законъ у Сърбы-ты за събираніе на скупщинѣ-тъ) като ся избрахъ народни-ти представители, числомъ около 470, свикахъся на Бѣлградъ, гдѣто нарочито ся проводи и царски *меемуринѣ* *Хариджисѣ* *Кятиби* Кабули ефенди, и тамъ на Святаго Андрея (30 Ноемврія 1858) отворися соборъ-тъ съ пристойно воедително слово Князя Александра, и въ първо-то му засѣданіе на 4 Декемврія избрася отъ двѣ-тъ третини на представители-ти за Председатель Г-нъ Миша Анастасіевичъ бабалѣкъ на одного отъ осмѣдени-ти оныя Совѣтници Рая Даміановича, кой-то бѣ умирялъ въ тѣмнищѣ-тъ. Отъ това първо дѣло на Скупщинѣ-тъ ся позна нейни-я-тъ противный Князю Александру духъ, и Пегово Сіятельство прія нѣкой-си войиски мѣрky за да бы си упазилъ власть-тъ и бы можилъ да ся упрѣ на свой-ти противници. Но все това не му ползова нищо, и на 10 Декемврія скупщина-та, » убѣждена че при- » чина-та на сички-ти злины кон-то теглила Сърбія былъ самъ Князь » Александръ, зашто той дѣйствуваеъ противу уставъ-тъ и противу » законы-ты и ползы-ты народны, и отъ това изгубилъ веке народ-

«по-то увѣреніе и было по нинѣ невозможно да князува до тол-
«ко, що отечество-то бы паднѣло въ голѣмъ бѣдѣ и опасность а-
«ко бы да остави пакъ Князь Сърбски (1), за тѣя причини рѣшила
единогласно, и пратила нѣколко отъ членове-ти си да кажѣтъ Кня-
зю Александру да си даде оставкѣ-тѣ. Съ тѣя членови ся соеди-
нили и по-бече-то членове отъ совѣтъ-тѣ, и вси наедно отишли
и му представили съ великимъ убѣжденіемъ нуждѣ-тѣ на оставкѣ-
тѣ му; а той като ся склонилъ ужъ първо и ся врекълъ, да по-
мысли и да имъ отвѣщае, послѣ безъ отговоръ прибѣгналъ по-
щемъ при нашѣ-тѣ Бѣлградскыи у крѣпость-тѣ. Тогава скупщи-
на-та, която укоряване Князь-тѣ си че противудѣйствовалъ на у-
ставъ-тѣ, та сама уже противудѣйствуѣщи на уставъ-тѣ, (защо уставъ-
тѣ не ѣ дава таквази правдинѣ), въ своето засѣданіе на 11 Де-
кемврія рѣшила единогласно и провъзгласила паденіе-то Алексан-
дрово отъ княжество-то, и избраніе-то Милоша Обреновича на не-
гово мѣсто; а за да не остане мѣсто-то безъ управленіе догдѣ
имъ дойде новия-тѣ Князь, и за да ся упаци общія-тѣ народный
чинѣ и покой, наутреннія-тѣ день 12 Декемврія учредила ново
привременно правителство съставляемо отъ троицѣ души, Г. Г. Га-
рашанина, Стерка, и Угричи, и два дни послѣ вонскала отъ на-
шѣ-тѣ удаленіе-то Александрово. На 15 Декемврія тя съчинила
и подписала двѣ прошенія: едно за Султанъ-тѣ, въ кое-то извѣ-
щаѣщи вси тѣя работы, молися на Негово Величество да подтвѣ-
рди съ царскы берать Милоша за Князь Сърбски съ право насле-
дства на мъжескѣ-тѣ му породѣ, а друго за самага Милоша, ко-
мудо находящемуся въ Букурещъ, проважда и нарочны 24 послан-
ници, и тепло му ся моли да дойде съ тѣхъ наедно скоро на Бѣл-

---

1) Така говори скупщина-та въ своѣмъ-тѣ жълъ Султанъ-тѣ жалбѣ и
прошеніе.

градъ. Тія прошенія и посланици ся проводили на Цариградъ и на Букурещъ, и Милошъ, ако и радостенъ за това приключеніе, обаче като мѣдръ, потщался да прати извѣстіе на Высока-тъ Портъ че тогава ще приѣмне княжество-то, кога му си даде отъ Царство-то. А Высока-та Порта, ако и да имаше всякъ правдѣ да не препознае никакъ, като закону и уставу противни, дѣла-та на скупщинѣ-тъ, обаче, понеже ся научи за скоро че най-големо-то припятствіе на Милошево-то именованіе ся дигнало отъ средѣ-тъ, като князь Александръ Кара-Георгіевичъ си даде оставкѣ-тъ, и си отишълъ отъ Сърбіѣ въдно съ челядъ-тъ и домашны-ты си. не-исчерпаемою милостію подвижна склонися на прошеніе-то Сърбскаго народа, и испрати на 3 Іануаріа Милошу на Букурещъ съ нароченъ чиновникъ Миралай Мустафа бей, пристойны-ты царски заповѣди, съ кои-то ся припознава онъ отъ-ново за князь Сърбскы, и ся призовава да поиде на Бѣлградъ, а после да дойде, ако не може сега старости ради своей, (той ся родилъ, казвать, на 1780), а то на пролетъ съ хубаво-то вѣмя, на Цариградъ за да ся поклони на Царь-тъ и да му принесе, по закону и обичаю, свои-ты поданически дѣлжности.

Така за твърдѣ малко вѣмя станѣ и ся свърши мирно и тихо едно цѣло княжеско превращеніе у Сърбіѣ, гдѣ-то казвать че, спорядъ строгы-ты съхранителны мѣрки на временно-то правителство, обща-та мирность и тишина ся уназили цѣли до днешній-я-тъ день.

II. Читатели-ти знаѣтъ че, спорядъ трактатъ-тъ на 18/30 Мар-ла 1856, кой-то даде конецъ на послѣднѣ-тъ войнѣ между Русіѣ и Туркіѣ въдно съ другы-ти Европейскы спомощници силы, бѣ ся рѣшило да ся съчини ново устроеніе за при-дунавскы-ты Влахо-Молдавскы Княжества, и по-напредъ да ся учредѣтъ съ царскы Султановѣ ферманѣ *нарочни дивани* въ тия двѣ Княжества

за да изражатъ и покажатъ чрезъ нѣхъ народи-ти нѣхъ свои-ти желанія по кой начинъ да стане реченно-то устроене, и особито дали трѣба да ся соединятъ за напредъ, или да си остаатъ пакъ двѣ особы и отдѣлни, рѣченн-ти Княжества. Знайтъ такожде че, като ся събрахъ и отворихъ тѣхъ двави, и като си изложихъ, слѣдъ много засѣданія и разсужденія, свои-ти взаимни желанія, събрахъ пакъ, по рѣшеніе то на реченія-тъ трактатъ, конференція отъ ял-помощни представители на вишепомянати-ти Сили въ Парижъ, гдѣ-то ся сочини и подписа отъ нѣхъ, за устроене на двѣ-ти Княжества едно соглашеніе (Convention) отъ 72 члена.

Спорядъ това соглашеніе, Княжества-та си остаатъ пакъ двѣ, съ двамъ-та особы Князовы, подчинени и подани на Високъ-тъ Портъ като напредъ, но ще се управляватъ по нѣкои общи правила и законы, за което ся устроява една *средоточна коммисія* отъ осемъ членовы Влаиски и осемъ Молдавски, която ще сѣди на Фокшанъ. До гдѣ ся изберътъ Князове-ти, Княжества-та ще се управляватъ отъ Каймаками съставлены отъ сѣществующы-ты Попечители (министры), на които длѣжности-ти ся ограничаватъ обаче въ просто управленіе на мѣсто-то и въ извършеніе на текущи-ти дѣла, *безъ да можатъ да промѣнятъ сѣществующы-ты началници, служители и чиновницы, освенъ ако бы ся съдѣвно доказало че сторили нѣкое злодѣяніе*. А Князове-ти ще ся избиратъ отъ съборы избирателни по уречени правила, и ще ся потвърждаватъ съ царскы Султановъ *бератъ* какво-то и отъ напредъ.

Слѣдователно издадесе царски фирманъ потвърждающій това *соглашеніе*, и повелѣвающій да станжтъ потребни-ти избранія за съставленіе на избирателны-ты съборы, кон-то послѣ да изберътъ Князовы-ты, и ся проводихъ на Букурещъ и на Яшь съ двоицъ нарочны царскы чиновницы Кямилъ бей и Афиъ бей, кон-

то да предстоѣтъ като да станѣтъ тѣя работы праведно и законо-

Но Каймаками-ты, вмѣсто да ся ограничатъ въ речены-ты си-
дѣжности, хванѣли да правѣтъ различни неправилности и безза-
конія, и найпаче да промѣнявѣтъ беззаконо различни-ты помѣстни
начальницы и служители, само за да бы ся избрали за съборъ-тъ
лица коѣ-то тѣмъ поносятъ. Отъ другѣ странѣ, различни тарафи
употребявали всяко средство за да бы станѣли избранія-та по-
тѣхно-то взаимно желаніе, като най сетѣ да бы ся избралъ за
Князь челоувѣкъ отъ тѣхенъ тарафъ. Станѣхъ имъ отъ Високъ-та
Портъ, а напосокъ и отъ Союзны-ты силы, прилични и потребни
заповѣди и увѣщанія; но тѣ пакъ си върняхъ свое-то си. Въ
такыва обстоятелства ся избрахъ членове-ти на взаимни-ты Влахо-
Молдавски избирателни съборы, отъ коѣ-то обаче сѣ изхвърлили
мнозина отъ Каймаками-ты като ужь неправилно избрани. Влашкыя-
тъ избирателный соборъ не ся сѣюще свикалъ, и казватъ че
ще ся свика на свѣршакъ-тъ сего месеца. А молдовскыятъ съборъ
като ся свика на Ъашъ за избраніе на Князь-тъ си, кога-то
всякій мысляше че отъ различни-ты разнородовиты кандидаты,
коѣ-то ся показахъ да ищѣтъ княжество-то, най вѣроятно бѣ да
ся избере Князь Миханъ Стурдзъ, напрасно дойде тѣя дни
извѣстіе че ся избралъ на 5 Іануарія Г-нъ Александръ Куза
принадлежащій какво-то казватъ на тарафъ-тъ кой-то искаше
соединеніе-то на двѣ-ты Княжества. Куза бѣ исправникъ на
Галацъ въ княжество-то на Григорія Гика, а послѣ и въ кай-
маканство-то на Бейзаде Николая, (спина Князя Стефана Вогорида)
кой-то му даде и высокъ боярски степень. Колко-то за Влашкыя-
тъ, ще видимъ слѣдъ малко отъ 11 или 13 кандидаты кой ще
ся избере

Научившися за това княжеско избраніе, Висока-та Порта,
предъ да издаде свое-то достойно подтвержденіе или отрицаніе,

рѣшилася е, слушама, да испита първо на здраво дали с то станъло правилно и законо.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ

Преди нѣколко дни беспокойни слухове бѣхъ ся нечаянно раздали въ Цариградъ, какъ Французскій царь Наполеонъ, въ нѣкое дипломатическо свиданіе, рекъ на Австрійскія-тъ Посланикъ нѣкаквы-си рѣчи, отъ кои-то ся разумѣвало че имало страхъ какъ миръ-тъ не щялъ да ся съхрани за напредъ. За това и Лира-та, какъ-то и другы-ты момеды, като бѣ довольно спадихла, напрасно ся въскачи пакъ нѣколко гроша изведиждъ. Такива слухове и страхове были ся раздали и на Парижъ, гдѣ-то такожде цѣна-та на продаваемы-ты народны заемн и други хартии спадихла чрезвычайно. Сѣдъ малко ся разбра че немало нищо страшно, и какъ-то въ Парижъ, така и тука свѣтъ-тъ ся умири и хванъ пакъ сѣки да си върши работъ.

Ето, какъ-то казвать вѣстници-ти, коя была причина-та на тыя слуховы и страховы.

На 1-ый день Января, като отишли, по обичаю сички-ти посланници въ Парижъ да честитѣтъ новъ-тъ годишъ Царю Наполеону, Негово Величество, отправився посланику Австрійскому Г-ну Хубнеру, рекъ му точно тыя речи: « Скорбно ми е че наши-ти « сношенія съ ваше-то правителство не сѣ толкова добри какво- « то отъ напредъ; но молю ви ся да кажете на Императоръ-тъ « (Австрійскій), че мой-ти лични за него чюствія не сѣ ся н- « змѣнили. » Тыя рѣчи послѣ были различно претълкуваны, промѣ- нени и увеличени до толкова, що страхъ общій нападналъ на сички Парижъ какъ непрѣменно то щяло да каже че Франція мысли- ла да отвори войнъ съ Австрійъ. Като видѣло това Французско-то

Правителство, за да умирн и успокои людѣе-то, принудило ся да
 пише въ официалныя-тъ си вѣстникъ Мониторъ-тъ, тыя рѣчи:
 « Отъ нѣколко дни, народно-то мнѣніе ся е смутило отъ нѣкон-
 « си устрашителны слуховы, на които Правителство-то е длѣжно
 « да даде конецъ, извѣщаючи че нема нищо въ дипломатическы-
 « ты наши сношенія кое-то да позволява страхови-ти що тѣ слух-
 « хове искать да породятъ. » Освѣнь това царь Наполеонъ сръ-
 шивъ презъ опыл дни нѣкого си банкіерина Г-на Емиліа Перейра,
 попыталъ го: *Защо людѣе-то ся были толкова уплашили?* а
 онъ му отговорилъ: *Защо-то щели да режатъ че царскы-тъм
 ви онѣя рѣчи на 1-Іануаріа знамѣновали война.* Тогива царь-
 тъ му рекъ: *Много пѣти въ сношенія-та междудержавныя
 случаватся несогласія и прѣныя неизбѣжны, но между тыя
 прѣныя и войны-тъ или една бездна.* Тыя мониторскы и цар-
 скы рѣчи като ся расирѣсѣли и расчули на въ-редъ, умирили на
 истиннѣ людѣе-то, и увели преднѣ-то народно спокойствіе.

Несогласія-та между Франціѣ и Австріѣ, едни казватъ че
 были заради въпросъ-тъ на *Дунавско-то плаваніе*, за кое-то Ав-
 стрія заляга да влѣзе въ дѣйствіе точно устроєніе-то, кое-то она
 ведно съ другы-ты Дунаву прибрежны държавы е сочинила, а Фран-
 ція иска да бы то предварително представленно и одобренно бы-
 ло въ Парижскѣ-тъ Конференціѣ, спорядъ трактатъ-тъ Парижскый
 на 18/30 Марта 1856, а други увѣряватъ че были паче, защото
 Франція искала, спорядъ Парижскія-тъ трактатъ, да ся съгласи съ
 неѣ Австрія за да одѣлжатъ Папѣ-тъ да положи въ дѣйствіе о-
 бѣщаны-ти си преправленія въ държавѣ-тъ си, а Австрія ся не с-
 клонявала. Освѣнь това казватъ вѣстипци-ти че Австрія подзрѣва-
 ла ужъ Франціѣ какъ подкрѣпывала съ свое-то политическо влѣк-
 ніе Ломбардо-Венетійскы-ти области вышнія Італіи, кой-то желали
 да ся съединятъ съ Сардиниѣ. Истина-та е, че тыя области не

мирувать, и Австрія, на коїм-то сж подвластни и поданни, понудила ся е послѣднѣю да прати въ тѣя области, и найпаче на Миланъ, тѣхнѣ-тѣ столицѣ, доволни войски. Тамъ уже хващали да ставать мятежни размирици, въ кои-то, какъ-то и другочѣ, така и сега не забравать сякога да викатъ *жива Сардинія!* Отъ другъ странѣ и Сардинія ся види готова да имъ даде рѣшкѣ помощи, и да ги привлече къ себѣ, ако бы знала че неще ѣ ся упрѣтъ на това другы-ты Европейски силы, кои-то имѣтъ за най-гольмѣ предметъ въ своѣм-тѣ политикѣ, да съхранять пълно трактаты-ты, и да не допусчатъ никакъ никому да стори нѣщо противу трактаты-ты. Обаче Сардинезскый Краль Викторъ Емануилъ, въ свое-то отворително слово на державны-ты си камари, явно говори работи, кои-то даватъ и на Италианцы-ты голѣми надежди, и на Австріѣ не малко смущеніе; сто що казва той въ свѣршаніе на слово-то си: «ако и да не щемъ да повредимъ трактаты-ты, отъ другъ странѣ не смы нечувствителни на жалостно-то въсклицаніе, ко-е-то ся отъ толкова Италийски страны подига къмъ-то насъ. Сили ни съ согласіе-то си, и пълнонадеждни въ добръ-тѣ си правдѣ, нека чакамы разумно и крѣпко рѣшенія-та на Божіѣм-тѣ Промыслѣ, »

Между това научавамы ся на прасно че Князь Луи Жеромъ Наполеонъ, родственникъ царя Наполеона и Попечитель Алгеріи, щялъ рѣшително да ся жени тѣя дни за Клотилдѣ дщерѣ Краля Сардинійскаго, момѣ много хубавѣ и прекраснѣ, коя-то не была юще довършила 16 годишнія-тѣ си възраст, и за това уже трѣгнѣлъ и отишалъ за годѣжъ на Туринъ, гдѣ-то му готвили много блистателно въспріятіе. Слѣдовательно и това событіе дава поводъ разныхъ толкованій на Европейскы-ты вѣстници.

Но какъ да е да е, спорядъ общо-то днешно мнѣніе на най важны-ты Французски, Англійски, Нѣмски и други вѣстници, нико-

я стъ Европейскы-ты силы нема наклоненіе ни охотѣ за войнѣ. Франція нема никакъ намѣреніе да прави бой, кога народна-та нейна честь и нейныя-тъ правый интересъ не бы ся повредили и докачили. Русія, упражняемая въ вѣтрениы свои преправы, е юще по малко наклонна да излѣзе на бой за въпросъ народности противень на начала-та и, не можщи въпрочемъ да стори това, безъ да потѣпчи първо сичкъ Германіѣ. Германія такожде не бы влѣзла въ такъвъзи бой, като най-голяма-та ѣ грижа е за съхраненіе-то на своѣж-тъ Римскѣ линіѣ, и като е принуждена да си соединява силы-ты на спопъ, за да си унази цѣлостъ-тъ и да уварди на общо-то отечество благочиніе-то и миръ-тъ. Англія е прилично далечъ отъ да подигне такъвъ-зи бой, понеже тя ся е рѣшила да сохрани единъ вооруженъ неутралность за да защити, ако потреба, союзницы, на кои-то наденіе-то бы повредило най-великы-ты нейни полезности. Така остава сама Сардинія съ Ломбардіѣ на срѣщо Австріѣ която, извѣстившия съ время, взяла си е уже сичкы-ты мѣрки за да ги потерѣще, ако бы, противу всякъ надеждѣ, сторили нѣколы политическѣ грѣшкѣ.

ТЪРГОВСКИЙ И ПРОМЫШЛЕННЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Спорѣдъ политическы-ты извѣстія презъ тѣ-зи първѣ-тъ половинѣ сего Іаннуаріа мѣсеца, и пары-ты металическы ся тука качихѣ, или, по-добрѣ да речемъ, цѣни-ти на кайме-то спадихѣ чрезвычайно. Така Турска-та лира, като вървеше по 124 $\frac{1}{2}$ по Коладѣ, напрасно ся покачи въ 31 Демврія на 126 $\frac{1}{2}$, въ и 3 Іаннуаріа, на 132 $\frac{1}{2}$ гроша; а въ 7 Іаннуаріа, слѣзе пакъ на 128 $\frac{1}{2}$, и въ 14 Іаннуаріа, на 127 $\frac{25}{100}$ гроша. Така и камбіо-то, като ся земаше по 135 $\frac{1}{2}$, по Коладѣ, покачися въ вишеречены-ты дни на 141, 146, 144, и 143 гроша за всякъ Англійскѣ лирѣ.

Тя изведнаж каченія и слазїиї на монеты-ты тврьдѣ много
вредѣ чинять на тукашны-ты тѣрговицы, какво-то разумѣва сѣкы;
и най-големо-то добро за нихъ бы было, да бы ся пажырило
средство да ся закрѣпятъ монеды-ты на едиѣ койж-годѣ цѣнѣ.
За това и на 7 Іаннуаріа мнозина тѣрговци подписали въ Борскѣ
тѣ едиѣ жалбѣ отираваемѣ до Великія-тѣ Везирѣ, въ койж-то,
споредѣ Французскыя-тѣ Вѣстникѣ *la Presse d' Orient*, было сж-
щественно писано така: « Тѣрговія-та е истеглила, съ великы
« тѣриѣливость, загубы голѣмы и постоянны предѣ да стане новыя-
« тѣ заемѣ. Сѣкы гледаше мѣчно-то пѣязно состояніе на прави-
« телство-то, и ся надѣваше за напредѣ. А като ся чу че заемѣ-
« тѣ станѣлѣ, сѣкы ся пакѣ зарадва премного, защо никой ся не
« усомняваше че не бы было възможно да ся турижѣ пѣязны-
« ти дѣла на едиѣ добръ редѣ. Обаче въ тѣя тѣрговскы надежды,
« тѣрговци-ти ся были излѣгали: повседневно монеды-ты все
« слазятъ и възлазятъ толкова много и толкова напрасно, какво-
« то и отѣ напредѣ; а това заплита и препѣнова тѣрговскы-ты
« дѣлїиї, и уже е учинило знамениты погивванїя. Того ради ся
« молятъ подписуеми-ти на царско-то Правителство да хвѣрли
« очи на едно такова пагубно состояніе, и да рѣши, спорядѣ
« общо-то желанїе, иѣкоп дѣйствиелны мѣркы, чрезѣ кои-то да
« ся даде конецъ на това голѣмо пѣязно безчинїе »

Не змаемѣ що станѣ това прошенїе, но знаемѣ че, и безѣ
него, правителство-то ся грыже много за тѣя работы, и надѣ-
емся че не ще ся забавимѣ да видимѣ добры-ты слѣдствїя на
неговы-ты попеченїя. Всякій казва че, ако бы ся дигнѣло кайме-
то, много ще добро да стане. Така ся види да мысли и прави-
телство-то, понеже на 9 сего мѣсеца събрали на Малїе-то до
103 милліона, а по напредѣ и други 70 милліона кайме, кои-то
щели по сетїѣ явно да изгорятъ.

За добро-то на търговіѣ-тѣ грижящияся проводило е правителство-то на Еносъ на части разломенъ единъ парапловъ, кой-то е опредѣленъ да работи въ Марицѣ и да тегли на горѣ и на долу по рѣкѣ-тѣ различни търговскы и другы каицы. Той-зи парапловъ ся уже патѣкмява и устроява отъ нарочно проводены Французы работници, и по Марта казватъ че ще да е готовъ да поиде на Адрианнополъ.

Желѣзныя-тѣ пѣтъ отъ Кюстенджіѣ до Дунавъ-тѣ веке ще ся прави, и тыя дни ще пойдѣтъ за това на Варіѣ, и отъ тамъ на мѣсто-то Г-нъ Анделъ унравитель, и потребни-ти инженери. Той-зи желѣзный пѣтъ ще много да ползова търговіѣ-тѣ вообще, и особито нашиѣ Българіѣ. Дано неговия-тѣ добръ успѣхъ станяше примѣръ да ся направятъ и другы такви-зи пѣтища по наши-ты мѣста, за голѣмѣ ползѣ и на правителство-то и на върны-ты неговы подданицы.

Но друго едно нѣщо ся извѣщава намъ, кое-то ако стане, много ще ползова и търговіѣ-тѣ и промышленность-тѣ на сичкѣ Туркіѣ, Французскыя-тѣ цареградскы вѣстникъ казва на истинѣ, че нѣкой-си Англичанинъ, именемъ Робертъ А. Карльтонъ, представилъ на Англійско-то тукашно Посолство едно начертаніе, съ кое-то показва че бы было много добро и полезно да стане въ Цариградъ на 1860 л. едно всемирно *изложение* на промышленность-тѣ. Това начертаніе было добръ пріято отъ Англійско-то Посолство, и щяло да ся представи и на другы-ты Посолства, отъ кои-то нема сумнѣніе че ще ся такожде добръ пріемне. И ако бы, какъ-то ся надѣжтъ, да ся пріемне и позволи и отъ Царско-то Правителство, кое-то нема никое иждивеніе да стори за това, тогава щяла да ся опредѣли една нарочна комисія за да намѣри нѣкое прилично мѣсто гдѣ-то ще ся направя, какво-то на Лондрѣ, една хрусталина палата, и да ся погриже

и за други-ты потребности, какъ-то и за извършане-то на това голѣмо въспрїятіе. Спорядъ предсмѣтаніе-то реченаго Роберта, иждивеніе-то и доходи-ти на това въспрїятіе щели въ-роятно да сѣ какъ-то слѣдува:

Иждивеніе за направж-тѣ на кристл. палатъ гр. 9,750,000

Вѣроятни-ти доходи:

186 дни по 10 гр. за 5000 визиты на день	9,300,000
32 " " 5 " " 7500 " " "	1,200,000
32 " " 20 " " 2500 " " "	1,600,000
3000 билета за цѣло время по 300 гр.	900,000
различни други доходи — —	780,000

Сичко — гр. 13,780,000

Отъ кои-то като ся свали речено-то иждив. " 9,750,000

оставатъ четири милліона и тридесѣтъ хїляды гр. 4,030,000

за сички други случайни иждивенія, освенъ кристалнѣ-тѣ палатѣ, ко я-то остава въ ползѣ на въспрїятіе-то.

Спорядъ тѣя толкова добры предсмѣтки, мы немамы да стоимъ друго, освенъ всяко желаніе и молитвѣ като да бы влѣзло въ дѣйствиe и прїяло добръ успѣхъ това всеполезно предпрїятіе.

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Съсѣ радость видѣхъ тукашны-ти Българе изданіе-то на втория-тѣ *Мисъословъ на Бѣмарскѣ-тѣ Книжничъ* за л. 1859. Той ся съставлява отъ 112 страници, отъ кои-то 42 ся занимаватъ отъ едно върло добро и много полезно изложеніе за *Лѣтосчисленіе-то или Хронологіѣ-тѣ* сочинено отъ ученѣйшаго и достопохвалнаго соотечественика нашего Г-на Д. Мутеѣва, за кого-то много жалѣемъ че слабо-то му здравіе и домашни-ти му обстоятелства не му позволихъ да бѣде и за на-

предъ сочинитель и уредникъ на *Българскы-ты Книжицы*; жалѣли быхмы обаче юще по много, ако знайно-то му усердіе за народѣмъ-тъ Българскѣ словесность не бы го подканило и убѣдило да напише, съ свое-то толкова искусно перо, нѣкои и другы сочиненія, кои-то Българскы-ты Книжицы съ голѣмѣ радость и съ юще по-голѣмѣ благодарность быхъ разгържили листа-та си за дагы вмѣстятъ и съ нѣкою гордость покажътъ на свои-ты читатели.

Излишно е за да похвалямы речено-то за *Алфосчисленіе-то* изложеніе: То ся самичко хвали. Простота-та и ясность-та на израженіе-то му, и въ тоже время сладость-та и гладкость-та на языкъ-тъ му, съ четири редки въ наши-тъ днешни словесность, характери, кои-то не можътъ да не привлекътъ вниманіе-то и, съ него наедно, удовольствіе-то на съжыго Българина; А обширность-та на знанія-та му въ той-зи занимательный предметъ, и точность-та на изложеніе-то имъ съ толкова жалко рѣчи, увѣрени смы че быхъ были достойно похвалени и отъ всякаго учена Европейца, кой-то бы можилъ да го чете.

За другы Българскы книги, по нещастію, нема днесъ нищо да спомянътъ оскудны-ты отъ тѣ-зи странѣ наши Българскы книжицы, по негли за напредъ ще бждемъ по-щастливи.

Мислимъ обаче че, ако да чакамы само за Българскы книги да говоримъ, по много-то пѣти наши-тъ *Книжевиный дневникъ* ще си останн прѣзентъ. Наши-ти Българе не съ ся научили юще да пишътъ и да четѣтъ книги, за това и наша-та книжевость не може освѣтъ да е нища и убога. Примѣръ живъ и прѣсентъ за пераденіе-то Българско къмъ книжевость е това че, отъ 1000 экземпляра, кои-то ся издаватъ отъ Българскы-ты Книжицы, само 700 съ ся раздали, а пары-ты имъ ни полвина-та жне с ся събрали. Така ли правятъ и другы-ты народи? У

тѣхъ бесчисленны газеты и други періодически списанія ся повседневно печататъ, и сичкы-ты ся продаватъ и раздѣватъ, и на-ры-ты имъ ся предварително прибиратъ; така що тѣхны-ти изда-тели, не само издѣвѣнія-та ся покрыватъ но и нары доволно пе-чатятъ. А мы съ наше-то пераженіе, не само не по магамы за изданіе книжевно, но ако бы ся нищо таково явило съ помощь-тъ на твърды малцины усердны родолюбцы, и него принуждава-мы слѣдъ малко да престане. Слѣсали сж ся бы были нашанци-ти, ако быхж видѣли нѣкожъ статистикж (исчисленіе) на колко-то ся книги издаватъ на годины-тъ въ други страны, но за да не продължавамы, ще имъ предложимъ предъ оны-ты слѣдующе-то кратко изложеніе, което Бастонска-та Газета прави само за га-зеты-ты, кои-то ся издаватъ въ Америкж. « Въ Соединены-ты
« Държавы не ся издаватъ по-малко отъ 3,750 газеты (дневни-
« ци), отъ кои-то 613 въ Нев-Йоркъ, 418 въ Пенсилваніж,
« 221 въ Иллиной, 393 въ Охио, 225 въ Массакхуссецъ, 138
« въ Виргиніж, 103 въ Миссури, и пакъ толкова въ Калифор-
« ніж. Еврей-ти и Кинези-ти имжъ и тѣи тамо свои особы дне-
« вницы. Сякы чете дневницы-ты въ Америкж. Американскы-ты
« книгопечатницы печататъ по 10,000 нумер а на сѣкы чясъ. »
Еда ли не сж тѣи чловѣци като насъ?

Но съ това не щемъ да кажемъ че нема и у насъ книголюбци и къ ученію ревнителы люди; на противъ отъ само-то зачало на Българскы-ты Книжици показали сж ся мнозина души и млады и по стары, кои-то отъ самж-тъ свойж родолюбивж ревность сж ся потащли да напишжтъ и имъ проводятъ кой що е можилъ за да ся помѣсти въ нихъ. Тѣмъ благодаряще молимъ ся пакъ днесъ да бы и за напредъ послѣдовали да ся занимаватъ въ такыва любонарод-ны и общенюзны труды.

Особито благодаримъ и Г-ну И. Богорову, кой-то, като пое

виѣсто Г-на Мутъева да *натѣклява* Българскы-ты Книжници, можѣ за малко время до свършекъ-тъ на годинѣ-тъ да искара почти сичкы-ты имъ закѣсѣли *бройовы*, какъ-то ся бѣше обѣщаль. Въ 22-ый брой, книжкѣ вторѣ Ноемвриа, стр. 27 на съвременнѣ-тъ лѣтописѣ, господство му благоволилъ да поговори иѣщо особно и за насъ касателно до *писма-та ни за Бѣмарско-то правописаніе*. Благодаримъ му отъ сѣрдце за неговы-ты за насъ добровольни и благоприятны думы, и іоше по много за потщаніе-то му да *поправи ако бы намъ прилъ нлицо криво*. Но отъ другѣ странѣ молимъ му ся да ны прости че, ако и да е *прочелъ съ вниманіе*, какво-то казва, наши-ти *мѣчности*, то не е пакъ можилъ добръ да разумѣе все що смы тамо писали: причина-та е негли зашто-то не смы по іасно и по открыто изложили наше-то критикуемое предложеніе за да ся употребява единъ само членъ за много прилагателни или причастія, кои-то предваряватъ съществително-то имя.

Мы смы сѣкали че было довольно да речемъ, какъ-то смы и рекли, « че е добро да употребяваны за сичкы-ты речены прилагателны или причастія само единъ членъ полагаемый слѣдъ най по-слѣдньо-то отъ нихъ, *кога* обичайно на сичкы-ты имъ ся *« прилага членъ. »* Съ това смы щели да оставимъ читатель-тъ да види и да разсѣди самъ че, ако двѣ или по-вече прилагателни или причастія, кои-то предваряватъ иѣкое имя, *по обичайно-то говораніе*, или, ако щешъ, *по свойство-то на языкъ-тъ ны*, приемятъ *сички-ти* членъ, може, по предложеніе-то ни, да имъ ся состави само полагаемый на най *последньо-то*, за да бы можилъ да ся относя вообще (*ως ἀπὸ κοινού*) и на другы-ты предъ него; ако ли, по обичаю, не приемятъ сички-ти членъ, а то онія кои-то не приемятъ, трѣба да си останахъ пакъ безъ членъ ведно и близо при имя-то, а членъ-тъ да ся положи само на предшествующе-то имъ. За това смы и нѣ писали *въ наше-то ново-бѣмарско*

правописаніе, защо така е свойство-то "на языкъ-тъ, и за да бы
 могло да ся пише, какъ-то Г-нъ Богоровъ дума, *въ наше но-
 во-Българско-то правописаніе*, требовало бы обычайно да ся
 казва *въ наше-то ново-Българско-то правописаніе*, сирѣчь да
 ся полага членъ и на двѣ-ты прилагателны, а то не е. За това
 смы такожде писали *въ достопохвалны и многополезны-ты Бъл-
 гарскы Книжници*, сирѣчь турнѣли смы членъ слѣдъ двѣ-ты пѣр-
 вы прилагателны, защо по обычаю само въ тѣхъ ся бы и на двѣ-
 ты положили членъ: *въ достопохвалны-ты и многополезны-ты*,
 а не смы турнѣли и на третіе-то *Българскы*, защо по обычаю не-
 му никога не бы ся турнѣло, и не бы могло да ся рече *въ дос-
 топохвалны-ты и многочисленны-ты Българскы-ты Книжни-
 цы*. Ако ли Г-нъ Богоровъ бы пакъ попыталъ: защо тѣй? отгово-
 ри щемъ му сѣщо пакъ онова що смы въ II-то си писмо (1) за-
 бѣлежили, а господство му не видѣлъ или не разумѣлъ, че « отъ
 « прилагателны-ты единъ отвѣщавать на въпросъ-тъ: *какъвъ* други
 « на въпросъ-тъ *колко*, а други на въпросъ-тъ *чий*, сирѣчь е-
 « динъ показвать *качество-то*, а други *количество-то*, а пакъ
 « други *свойство-то* на имя-то » ; че слѣдовательно, спорядъ пра-
 вило-то какъ *прилично съ прилично ся соединява* (βασικὴ σύνδεσις),
 свойство-то на языкъ-тъ полага *обычайно* членъ на
 сичкы-ты *причины*, т. е. *тогюжде вида* прилагателны, а не по-
 лага и на прилагателны-ты другогю вида, кои-то съ оныя наедно
 предварявать сѣществително-то имя. Това и самъ Г-нъ Богоровъ
 почувствоваиъ отъ части говорящи: « Друго е кога прилагателни-
 « ти имена съ притяжательны, тогасъ си задръжавать вси-ты стави-
 « цѣ-тъ. » Господство му говори само за притяжательны-ты, си-
 рѣчь за оныя, кои-то показвать свойство-то на имя-то, но не му

(1) Виж. стр. 164 Писмо 11. Книж. 20.

идошло на умъ-тъ че това исто-то трѣба да ся каже особно, и за-
-качественны-ты и за количественны-ты прилагателны. А спо-
-рядъ това правило има правдѣ Г-нѣ Богоровъ да пише *Бѣмарс-*
кій (=Бѣмарскія-тъ) народенъ и различенъ языкъ, Кот-
ленска-та, планинска, быстра и студена вода, Селскы-ты,
тъпки, высокы, бѣлы и чървени ⁽¹⁾ *момы, защо рѣчи-ти Бѣл-*
гарскія-тъ, Котленска-та, Селскы-ты, сѣ прилагателны т.
е. свойство показующи прилагателны, а другы-ты вси сѣ прилага-
-тели *качественны*. Но нема правдѣ да пише, какъ-то е писалъ,
и тѣя: *Высоко-то, зелено и кичасто дърво, Милостиви-ти,*
честити и даровити царіе, Хубавы-ты малкы и чисти дѣ-
тица, защо рѣчи-ти *высоко, зелено, кичасто, милостиви, че-*
стити, даровити, хубави и чисти, сѣ вси-ты прилагателны *ка-*
чественны, и нема никоѣ причинѣ, за коѣ-то да ся положи членъ
на първы-ты отъ нхъ, а другы-ты кон-то вѣрвѣтъ подирѣ имъ
да си останѣтъ безъ членъ; но или на спчкы-ты трѣбване да по-
-ложи членъ, или, какъ-то мы рекохмы, да положи само на по-
-сѣдни-ты имъ, като да бы можилъ той членъ да ся отдава и отнесп
во обще и на предиуды-ты имъ. А рѣчь-та *малки* понеже е прила-
-гателно *количественно*, Г-нѣ Богоровъ бы по добръ и по сходно
сѣ свойство-то на языкъ-тъ ны изрекълъ думѣтъ си тако: *Хубави и*
чисти-ти малки дѣтица, а не *Хубавыты малкы и чисти дѣтица*.

Г-нѣ Богоровъ казва юще че трѣбало да ся пише за опрѣ-
-делително прилагателно *святый*, а не какъ-то го мы пишемъ свя-
-тыя-тъ, защо *святый* было станѣло отъ *свят оный, =святный*;

---

(1) Тука Г-нѣ Богоровъ прилага и рѣчь-тъ хубавы; но тѣя рѣчь или е
-познана, защо тѣпки, высокы, бѣлы и чървени ше каже хубавы, и-
-ли требаше поне союзъ-тъ И да ся премѣсти и пише предъ неѣ така: бѣ-
-лы, чървени и хубави момы.

=*святѣй*, и че на прилагателно *святѣя-тъ* ся натрупвало членъ врьзъ членъ. На тѣ-зи вторѣ неговѣ критикѣ мы отговарямы просто, 1^о че никога не сме писали не мислили какъ *святѣй* происходило или могло да произходи отъ *святѣ-онѣй*: таково происхожденіе мы нито познаваме, нито разбирамы; мы рекохмы че *святѣй* произходи отъ *святѣ* и отъ относително-го мѣстоимѣніе *И = Іѣ* (1); 2^о че пишемъ и мыслимъ какъ трѣба да ся пише *святѣя-тъ* защо тѣй го произноси и тѣй го нека капричїозно-го свойство на ново-Българскыя-тъ языкъ, а не *святѣй*, защо така го не думатъ Българс-ти: 3^о че, ако и да ся *натрупватъ*, или по-добрь да речемъ *струпватъ* два члена въ рѣчь-тѣ *святѣя-тъ*, кое-го и мы самы показавмы въ речено-то си Писмо (2), но нѣ мыслимъ какъ неамы правдѣ да преправямы бащины-тъ языкъ по наше-то особно мнѣніе (което само Г-ну Богорову е дадено), а какъ трѣба смиренно да ся поклонимъ на свойство-то языка наше-го, ако ще да е то и *капричїозно*.

Искамы прощеніе стѣ наши-ти читатели защо-то ся прострѣхмы май мнѣжко въ отвѣтъ-тъ си на Г-нѣ Богоровы-ты критикѣ, но помислихмы че бѣхмы длѣжни да сторимъ това за любовь къмъ предшествующаго *патѣкѣмѣля* на Българскы-ты Кипѣжцы.

Въ Цириградѣ 14 Іануарія 1859

Сочинитель-тъ
Г. Кръстьовичъ.

---

(1) Виж. Писм. 11 стр. 168—169 и 182 Книж. 20.

(2) стр. 183

ОБЪЯВЛЕНІЕ

Милостивыи Господины

Извѣстно е уже всѣмъ че *Българска-та Книжнина*, коя-то ся прѣидѣ въ години учреди отъ почтенны и родолюбивы лица тука въ Цариградъ, подъ благотворителнѣ-тъ сѣнѣ на нашія-тъ Державиѣишій и премилюстивѣишій царь и Господарь Султанъ Абдулъ-Меджидъ-Ханъ, и на Негово-то благотворителнѣишее Высоко Правителство, и на коѣ-то цѣль-та и намѣреніе-то не е друго освенъ: 1^о распространеніе на ученіе-то всякаго вида, а найпаче що ся касае до языкъ-тъ и Історіѣ-тъ Българскѣ и Славенскѣ, между просты и вообще учени-ты наши соотечественницы Българи, 2^о печатаніе съ свое изживеніе на различни Българскы сочинены или преведены книги, кои-то сочинители-ти или преводители-ти нѣмогъ, отъ лишенія пѣнязныхъ средствъ, да напечатать сами, и продаваніе на свой счетъ съ умѣренѣ цѣнѣ, като да бы могли и най сиромаси-ти Българе да ги купять, и 3^о усовершенствованіе, развитіе и опредѣленіе на Ново-Българскыя-тъ нашъ языкъ и на негово-то правописаніе съ показаніемъ правилахъ постоянныхъ и основателныхъ, — извѣстно е, казвамы, че тая Българска-та Книжнина ся рѣши да издава по два пѣти на мѣсець и едно Періодическо списаніе кое-то да

бѣде и най-дѣйствительный и помагательный органъ, т. е. орудіе, за улесненіе и исполненіе на цѣль-тѣ ѳ.

Това Періодическо счисленіе, подъ названіемъ *Българскы Книжници*, нача да ся издава отъ 1-го Іаннуаріа 1858, и съ свършаніе-то на тѣ-зи годниѣ издаде нанестниѣ общаны-ты си 24 Книжници, ако и да посрѣщаніе изпомежду различни препятствія отъ лишенія нужныхъ вещественныхъ и другихъ срѣдствъ, за кое-то и изданіе-то и разданіе-то имъ не можн да върви толкова порядочно и чинно.

Со вси-ты тѣя препятствія, кон-то и до нынѣ отъ части существовать, Българска-та Книжница ся рѣши да послѣдова и за напредъ изданіе-то на тѣя толкова полезны за народъ-тѣ ны *Книжници*, и за да бы то было отъ нынѣ по-редовно и по-чинно издаваемо, приложѣте и по-добрѣ и по-прилично и полезно сочиняемо не-жели отъ напредъ, взе пѣкон дѣйствительны мѣркъ, отъ кон-то ся надѣемъ и общавамы да приѣмне то за напредъ истинный успѣхъ, и да испълни съ время желе-мъ-тѣ цѣль.

Това пекренно извѣщающе, приглашавамы вси-ты любители Славено-Болгарской кнежевности и словесности, молящесе да дойдѣтъ всякый по силѣ-тѣ своиѣ на помощь сего общепользнаго изданія, за да бы могло не само да ся утвърди и укрѣпи, но и да преуспѣе като да бѣде истинно орудіе за просвѣщеніе-то на нашія-тѣ вообще безкижный и неученый народъ. Други народи жертвоватъ много по-вече за просвѣщеніе-то на свои-ты си братія и чада, за това сѣ приуспѣли и съ прѣстъ показватъ за свое-то ученіе; нашія-тѣ народъ, лишающійся отъ сѣ-

жѣде потребныхъ помагательныхъ средствъ, ще положи, надемся, потребно-то усердіе за да подкрѣпи поне то-ва малое дѣло за общѣ-тѣ му умственнѣ и нравственнѣ ползѣ.

Спомоществованіе-то на тѣя Книжници ще да бѣде двояко. Кой-то ще да ся пише *Членъ-основатель* или *членъ-соре-внователь* или *членъ-помощникъ* на Българскѣ-тѣ Книжница, трѣба да проводи до Настоятелство-то въ първия-тѣ случай 10 Турски лиры, въ втория-тѣ 5 и въ третія-тѣ 1, и ще прие-ма, първия-тѣ, безъ заплатѣ, втория-тѣ съ полвицѣ заплатѣ, а третія-тѣ съ 4 б. м. *Българскы-ты Книжници*, и при това по единѣ книгѣ даръ отъ колко-то ще напечати Книжница-та. А кой-то ще да ся пише само за Книжници-ты спомощникъ, той трѣба да проводи до Настоятелство-то ако е въ Цари-градѣ, 5 меджидѣта сребрѣны или 6 карбованцы; ако е дру-гадѣ въ Турско, 5 ¹/₂ меджидѣта, или 6 ¹/₂ карбованцы; ако ли е въ Сърбіѣ, Влашко и Молдавіѣ, и други вѣкашии мѣста 6 меджидѣта, или 7 карбованцы за всяко едно тѣло составяемо отъ 24 книжци въ годишѣ-тѣ.

Но друга една по-существителна помощъ може да стане на Книжници-ты, ако бы созволили различни-ти из-датели на други періодически словесно-нравственны спи-санія да ги замѣняватъ съ наши-ты Книжници безъ никоѣ отъ самъ и отвѣтъ заплатѣ. Ако ли нѣкой отъ издателя-ти на такыва періодически списанія бы ся ревностно по-будилъ да подари на Българскѣ-тѣ Книжницѣ и сичкы-ты свои предизданы екземпляры, то бы не само пріяла съ сердечнымъ благодареніемъ той-зи тѣхный даръ, но бы имъ записала и честны-ты имена въ кодикѣ-тѣ си за вѣчнѣ поменъ.

А кой-то отъ наши-ты Българскы учены бы написалъ и проводилъ за да сявиѣсти въ Книжници-ты нѣкое важно оригинално (ново свое) сочиненіе за языкъ-тъ или за Исторіѣ-тъ Българскѣ, тому щѣтъ да ся дадѣтъ даромъ, спорядъ важность-тъ на сочиненіе-то му отъ 50 до 100 экземпляра особно напечатаны отъ речено-то негово сочиненіе.

Къ вамъ убо ся обрацамы, милы наши соотечественници, и вси ревнители и любители нашего народнаго просвѣщенія, и нашел книжевности и словесности, и вы усердно побуждаемы да ся потщаете да принесете съ свои-ты подписи, изправо или посредственно, кой колко може и какво-то може спорядъ вшшеречены-ты условія за помощь или спомощесвованіе на *Българскы-ты Книжници*; и бѣдѣте увѣрени че не само не ще загубите ваши-ты пожертвовація, но ще имате и башѣ-тъ Христіанскѣ совѣсть да вы казва всякога че много добръ сте сторили. Здравствуйте.

Въ Цариградъ 20 Іаннуаріа 1859.

Настоятели-ти на Българскѣ-тъ Книжници
Димо Х. Тушевъ.

Стефанъ Болджовъ.